

Határozatok Tára

GERARD HOGAN
FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA
Az ismertetés napja: 2021. július 15.¹

C-33/20., C-155/20. és C-187/20. sz. egyesített ügyek

UK
kontra
Volkswagen Bank GmbH (C-33/20)
és
RT,
SV,
BC
kontra
Volkswagen Bank GmbH,
Skoda Bank, a Volkswagen Bank GmbH leányvállalata (C-155/20),
valamint
JL,
DT
kontra
BMW Bank GmbH,
Volkswagen Bank GmbH (C-187/20)

(a Landgericht Ravensburg [ravensburgi regionális bíróság, Németország] által benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem)

„Előzetes döntéshozatal – Fogyasztóvédelem – Fogyasztói hitel – 2008/48/EK irányelv – A 10. cikk (2) bekezdése – A szerződésben nyújtandó tájékoztatásra vonatkozó követelmények – Késedelmi kamatláb – 14. cikk – Elállási jog”

I. Bevezetés

1. A jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelmek lényegében a hitelintézetek azon kötelezettségére vonatkoznak, hogy a hitelfeltételekre vonatkozó bizonyos információkat a fogyasztók rendelkezésére kell bocsátaniuk, valamint arra, hogy milyen következményekkel jár, ha ezt a tájékoztatást nem adják meg. A kérelmek ténybeli háttere nagyvonalakban hasonló, mivel a fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2008. április 23-i 2008/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2008. L 133., 66. o.;

¹ Eredeti nyelv: angol.

helyesbítések: HL 2009. L 207., 14. o.; HL 2010. L 199., 40. o.; HL 2011. L 234., 46. o.) 10. cikke (2) bekezdése a), d), l), r), s) és t) pontjának, valamint 14. cikke (1) bekezdésének helyes értelmezésére vonatkoznak.

2. E kérelmeket a Landgericht Ravensburg (ravensburgi regionális bíróság, Németország) terjesztette elő különböző fogyasztók és gépjárművásárlási hitelekkel foglalkozó társaságok között a fogyasztók által tett elállási nyilatkozatok érvényességével kapcsolatban folyamatban lévő jogviták keretében. Bár e nyilatkozatok mindegyike jóval a 2008/48 irányelv 14. cikke (1) bekezdésének a) pontjában meghatározott, a hitelmegállapodás aláírásának napjától számított tizennégy napos időszak letelte után érkezett meg, a szóban forgó fogyasztók azt állítják, hogy jogosultak e lépésre, mert a megállapodások nem tartalmazták az említett irányelv 10. cikkében előírt valamennyi információt. A jelen ügyek ilyenformán azzal a nehéz – mindamellett lényeges – kérdéssel foglalkoznak, hogy a 10. cikk alapján milyen pontossággal kell a szerződésben feltüntetni az információkat, valamint azzal a kapcsolódó kérdéssel, hogy a nemzeti bíróságoknak miként kell eljárniuk, ha a fogyasztók megpróbálják saját előnyükre kihasználni a tájékoztatás esetleges hiányosságát.² E kérdések vizsgálata előtt azonban először ismertetni kell a releváns jogi rendelkezéseket.

II. Jogi háttér

A. Az uniós jog

3. A 2008/48 irányelv (4)–(9), (18), (19), (30), (31) és (35) preambulumbekzdése a következőket mondja ki:

- „(4) Az [egyes tagállamok jogszabályai között a fogyasztói hitel területén fennálló] nemzeti különbségekből származó *de facto* és *de iure* helyzet egyes esetekben a közösségi hitelezők közötti verseny torzulásához vezet, és akadályokat hoz létre a belső piac működését illetően olyan esetekben, amikor a tagállamok a [fogyasztói hitelre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről szóló, 1986. december 22-i 87/102/EGK tanácsi irányelvben (HL 1987. L 42., 48. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 326. o.)] előírtaknál szigorúbb kötelező rendelkezéseket fogadtak el. Ez korlátozza a fogyasztók lehetőségét arra, hogy a határokon átnyúló hitelek fokozatosan növekvő elérhetőségét közvetlenül kihasználják. Az ilyen torzulások és korlátozások viszont következményekkel járhatnak az áruk és szolgáltatások iránti kereslet tekintetében.
- (5) Az utóbbi években a fogyasztóknak ajánlott és az általuk igénybe vett hiteltípusok jelentős mértékben fejlődtek. Új hiteleszközök jelentek meg, és igénybevételük folyamatosan növekszik. Szükséges tehát a meglévő rendelkezések módosítása, és adott esetben alkalmazási körük kiterjesztése.
- (6) A Szerződéssel összhangban a belső piac egy olyan, belső határok nélküli térség, amelyben biztosított az áruk és szolgáltatások szabad mozgása és a letelepedés szabadsága. Egy átláthatóbb és hatékonyabb hitelpiacnak a belső határok nélküli térségen belül történő kialakulása létfontosságú a határokon átnyúló tevékenységek előmozdítása érdekében.

² A jelen ügyek közvetve arra is rámutatnak, hogy az uniós fogyasztóvédelmi jogban bizonyos tájékoztatási kötelezettségek vagy az elállási jog terjedelmét illetően az érintett tevékenység jellegétől függően olykor eltérő megközelítések figyelhetők meg, és ezért a meglévő szabályok teljes felülvizsgálatára lehet szükség a különböző rendelkezések összhangjának fokozása érdekében.

- (7) Annak érdekében, hogy a fogyasztói hitelek jól működő belső piacának kialakulását megkönnyítsék, számos kulcsfontosságú területen harmonizált közösségi keretről szükséges rendelkezni. Figyelemmel a fogyasztói hitelek folyamatosan fejlődő piacára és az európai polgárok fokozódó mobilitására, az előrettekintő közösségi jogalkotásnak, amely képes a hitel jövőbeli formáihoz alkalmazkodni és amely a tagállamok számára a végrehajtás során megfelelő mértékű rugalmasságot biztosít, segítenie kell a fogyasztói hitelek tárgyában modern jogszabályok megalkotását.
- (8) Fontos, hogy a piac a fogyasztók bizalmának biztosítása érdekében megfelelő szintű fogyasztóvédelmet nyújtson. Így lehetségesnek kell lennie, hogy a hitelajánlatok szabad mozgása mind a hitelajánló, mind a hiteligénylő számára optimális körülmények között valósuljon meg, kellő figyelmet fordítva az egyes tagállamok sajátos körülményeire.
- (9) Teljes harmonizációra van szükség annak biztosítására, hogy a Közösségben valamennyi fogyasztó érdekeit magas szinten és egyenlő módon védelmezzék, illetve, hogy valódi belső piacot lehessen létrehozni. Ezért a tagállamok nem tarthatnak fenn vagy vezethetnek be olyan nemzeti rendelkezéseket, amelyek eltérnek az ezen irányelvben meghatározottaktól. Ilyen korlátozás azonban csak olyan esetben alkalmazandó, amikor harmonizált rendelkezések szerepelnek ebben az irányelvben. Ilyen harmonizált rendelkezések hiányában a tagállamok szabadon tarthatnak fenn vagy vezethetnek be nemzeti jogszabályokat. Ennek megfelelően a tagállamok például fenntarthatnak vagy bevezethetnek nemzeti rendelkezéseket az eladó vagy a szolgáltatást nyújtó és a hitelező egyetemleges felelősségére vonatkozóan. A tagállamok számára biztosított ezen lehetőség további példáját alkotják az olyan nemzeti rendelkezések, amelyek fenntartják vagy bevezetik az adásvételi vagy szolgáltatásnyújtási szerződés felmondásának jogát, amennyiben a fogyasztó a hitelmegállapodástól való elállás jogát gyakorolja. E tekintetben a tagállamok számára lehetővé kell tenni, hogy a nyílt végű hitelmegállapodások esetében olyan minimális időszakot állapítsanak meg, amelynek a törlesztés hitelező általi kérelmezésének időpontja és a hitel törlesztésének időpontja között el kell telnie.

[...]

- (18) [...] Ebben az irányelvben azonban külön rendelkezni kell a hitelmegállapodásokkal kapcsolatos reklámokról, valamint az alapvető információk bizonyos elemeiről, amelyeket a fogyasztók rendelkezésére kell bocsátani különösen annak érdekében, hogy a különféle ajánlatokat összehasonlíthassák. Az ilyen információkat egyértelmű, világos és jól látható módon kell nyújtani, reprezentatív példa útján. [...]
- (19) Annak érdekében, hogy a fogyasztók a tények teljes ismeretében hozhassanak döntést, a hitelmegállapodás megkötését megelőzően megfelelő tájékoztatást kell kapniuk a hitel feltételeiről, költségeiről és kötelezettségeikről olyan tájékoztató formájában, amelyet a fogyasztók magukkal vihetnek és tanulmányozhatnak. Az ajánlatok lehető legteljesebb mértékű átláthatósága és összehasonlíthatósága érdekében az ilyen tájékoztatásnak különösen magában kell foglalnia a hitelre alkalmazandó teljeshiteldíj-mutatót, amelyet a Közösség egész területén ugyanolyan módon kell meghatározni. [...]

[...]

(30) Ezen irányelv nem szabályozza a hitelmegállapodások érvényességével kapcsolatos szerződésjogi kérdéseket. Ezért a tagállamok e területen fenntarthatnak vagy bevezethetnek a közösségi joggal összhangban lévő nemzeti rendelkezéseket. [...]

(31) Annak érdekében, hogy a fogyasztók a hitelmegállapodás szerinti jogait és kötelezettségeiket megismerhessék, a hitelmegállapodásnak világosan és tömören tartalmaznia kell valamennyi szükséges információt.

[...]

(35) Amennyiben a fogyasztó olyan hitelmegállapodástól áll el, amellyel összefüggésben árura tett szert és különösen a részletfizetésre történő vásárlástól, a vásárlás kötelezettségét kilátásba helyező bérleti vagy haszonbérleti szerződéstől, ezen irányelv nem érinti a tagállamoknak az áru visszaadására vagy bármely kapcsolódó kérdésre vonatkozó szabályozását.”

4. Ezen irányelv „Fogalommeghatározások” című 3. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Ezen irányelv alkalmazásában a következő fogalommeghatározások alkalmazandók:

[...]

n) »kapcsolt hitelmegállapodás«: olyan hitelmegállapodás, amelynek esetében

- i. az adott hitel kizárólag meghatározott áruk értékesítésével vagy egy meghatározott szolgáltatás nyújtásával kapcsolatos megállapodás finanszírozását szolgálja; és
- ii. a két megállapodás objektív szempontból kereskedelmi egységet képez; kereskedelmi egységről van szó, ha a szállító vagy a szolgáltató maga finanszírozza a hitelt a fogyasztó részére, vagy ha ezt egy harmadik személy finanszírozza, ha a hitelező a szállító vagy szolgáltató által nyújtott szolgáltatásokat a hitelmegállapodás megkötésének vagy előkészítésének céljára használja fel, vagy ha a hitelmegállapodásban meghatározott árut vagy meghatározott szolgáltatást rögzítettek.”

5. A 2008/48 irányelv „Szerződéskötést megelőző tájékoztatás” című 5. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Kellő időben azt megelőzően, hogy a fogyasztót bármilyen hitelmegállapodás vagy ajánlat köteleznék, a hitelező és adott esetben a hitelközvetítő – a hitelező által felajánlott hitelfeltételek, valamint adott esetben a fogyasztó által kifejezett kívánságok és az általa nyújtott információk alapján – a fogyasztó rendelkezésére bocsátja a különböző ajánlatok összehasonlításához szükséges információkat annak érdekében, hogy a fogyasztó megalapozott döntést hozhasson a hitelmegállapodás esetleges megkötéséről. Ezeket az információkat nyomtatott formában vagy más tartós adathordozón, az ezen irányelv II. mellékletében foglalt »Általános európai fogyasztói hiteltájékoztató« című formanyomtatvány felhasználásával kell a fogyasztó rendelkezésére bocsátani. A hitelező az »Általános európai fogyasztói hiteltájékoztató« című formanyomtatvány átadásával teljesíti az ezen bekezdés, valamint a [fogyasztói pénzügyi szolgáltatások távértékesítéséről történő forgalmazásáról, valamint a 90/619/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK irányelv és a 98/27/EK irányelv módosításáról szóló, 2002. szeptember 23-i 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2002. L 271., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 4. kötet, 321. o.)] 3. cikkének (1) és (2) bekezdése szerinti tájékoztatási követelményeket.

(2) Az adott tájékoztatásnak a következőket kell tartalmaznia:

[...]

l) a késedelmes fizetés esetén alkalmazandó kamatláb és a kiigazításához szükséges intézkedések, valamint adott esetben a késedelem esetén fizetendő díjak;

[...]”

6. Ugyanezen irányelvnek „A hitelmegállapodásokban feltüntetendő információk” című 10. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) A hitelmegállapodásokat nyomtatott formában vagy más tartós adathordozón kell elkészíteni.

Valamennyi szerződő félnek kézhez kell kapnia a hitelmegállapodás egy-egy példányát. Ez a cikk nem érinti a hitelmegállapodások megkötésének érvényességére vonatkozó, a közösségi joggal összhangban álló nemzeti rendelkezéseket.

(2) A hitelmegállapodásnak világos és egyértelmű módon tartalmaznia kell a következőket:

[...]

l) a késedelmes fizetések esetén alkalmazandó, a megállapodás megkötése időpontjában alkalmazandó kamat [helyesen: kamatláb] és a kiigazítására vonatkozó rendelkezések, valamint adott esetben a fizetendő késedelmi díjak;

[...]

t) a fogyasztó számára rendelkezésre áll-e peren kívüli panasz- és jogorvoslati eljárás, és ha igen, akkor az milyen módon vehető igénybe;

[...]”

7. A 2008/48 irányelvnek „Az elállás joga” című 14. cikke a következőképpen szól:

„(1) A fogyasztó tizennégy naptári napon belül indokolás nélkül elállhat a hitelmegállapodástól.

Az elállásra nyitva álló időszak kezdete:

a) vagy a hitelmegállapodás aláírásának napja; vagy

b) az a nap, amikor a fogyasztó a 10. cikk értelmében megkapja a szerződéses feltételeket és tájékoztatást, ha ez az időpont későbbi, mint az a) pontban említett időpont.

[...]

(3) Ha a fogyasztó gyakorolja elállási jogát,

[...]

b) a hitelező számára indokolatlan késedelem nélkül és az elállásról szóló értesítésnek a hitelező számára történő megküldését követő legkésőbb 30 naptári napon belül megfizeti a tőkét, valamint a tőke után a hitellehívás időpontjától a tőke visszafizetésének időpontjáig felgyülemlett kamatot. A kamatot a megállapodás szerinti hitelkamatláb alapján kell kiszámítani. Elállás esetén a hitelező a fogyasztó részéről semmilyen más ellentételezésre nem jogosult, a hitelező által a közigazgatási szerveknek kifizetett, vissza nem térítendő díjakért járó ellentételezést kivéve.”

8. Ezen irányelv „Kapcsolt hitelmegállapodás” című 15. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Ha a fogyasztó adásvételi vagy szolgáltatásnyújtási szerződés tekintetében a közösségi jog alapján az elállás jogát gyakorolja, a továbbiakban kapcsolt hitelmegállapodás nem kötelezheti.”

9. A 2008/48 irányelv „Harmonizáció és az irányelv kötelező jellege” című 22. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„Amennyiben ez az irányelv harmonizált rendelkezéseket tartalmaz, a tagállamok nem tarthatnak fenn vagy a nemzeti jogukba nem vezethetnek be az ebben az irányelvben meghatározottaktól eltérő rendelkezéseket.”

B. A német jog

10. Az 1994. szeptember 21-i Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch (a polgári törvénykönyv bevezetéséről szóló törvény; BGBl. 1994. I, 2494. o.; helyesbítés: BGBl. 1997. I, 1061. o.) alapeljárások tényállásának megvalósulása idején hatályos változata (a továbbiakban: EGBGB) „Tájékoztatási követelmények fogyasztói kölcsönszerződések, ellenérték fejében nyújtott finanszírozási támogatás és adásvételi szerződések esetében” című 247. cikkének 3–7. §-a a következőképpen rendelkezik:

„3. § A szerződéskötést megelőző tájékoztatás tartalma

(1) A szerződés megkötését megelőző tájékoztatásnak a következőket kell tartalmaznia:

[...]

2. a kölcsön típusa,

[...]

9. a finanszírozás nyújtásának feltételei,

[...]

11. a késedelmes fizetés esetén alkalmazandó kamatláb és esetleges kiigazításának módja, valamint adott esetben a késedelem esetén fizetendő díjak,

[...]

6. § A szerződés tartalma

(1) A fogyasztói hitelmegállapodásnak világos és érthető módon tartalmaznia kell a következőket:

1. a 3. § (1) bekezdésének 1–14. pontja és (4) bekezdése szerinti információk,

[...]

5. a szerződés felbontása esetén alkalmazandó eljárás,

[...]

7. § A szerződésben feltüntetendő egyéb információk

(1) A fogyasztói hitelmegállapodásnak világos és érthető módon tartalmaznia kell a következő információkat, amennyiben azok jelentőséggel bírnak a szerződés szempontjából:

[...]

3. a határidő előtti visszafizetés esetén fizetendő ellentételezés kiszámításának módja, feltéve, hogy a hitelező érvényesíteni kívánja az ilyen ellentételezéshez való jogát abban az esetben, ha az adós határidő előtt fizeti vissza a kölcsönt,

4. az adós számára rendelkezésre álló peren kívüli panasz- és jogorvoslati eljárás, valamint adott esetben ezen eljárás igénybevételének feltételei.

[...]”

11. A Bürgerliches Gesetzbuch (polgári törvénykönyv) alapeljárások tényállásának megvalósulása idején hatályos változatának (a továbbiakban: BGB) „Alapkamat” című 247. §-a a következőképpen rendelkezik:

„(1) Az alapkamatláb 3,62%. Az alapkamatlábát minden év január 1-jén és július 1-jén ki kell igazítani annyi százalékponttal, amennyivel a referenciaérték a legutóbbi kiigazítás óta emelkedett vagy csökkent. A referenciaérték megfelel az Európai Központi Bank [EKB] által az érintett fél év első naptári napját megelőzően végrehajtott legutolsó irányadó refinanszírozási műveletre megállapított kamatlábnak.

(2) A Deutsche Bundesbank [német központi bank] az alapkamatlábát az (1) bekezdés második mondatában meghatározott időpontokat követően haladéktalanul közzéteszi a *Bundesanzeigerben* [német hivatalos közlöny].”

12. A BGB „Késedelmi kamatok és a késedelemből eredő kár megtérítésének egyéb módjai” című 288. §-ának (1) bekezdése értelmében:

„Pénztartozás esetén a késedelem idejére kamat fizetendő. Az éves késedelmi kamatláb 5 százalékponttal haladja meg a mindenkori alapkamatlábát.”

13. A BGB „A fogyasztókkal kötött szerződésekben szereplő elállási jog” című 355. §-a a következőképpen szól:

„(1) Amennyiben a fogyasztót jogszabály alapján e rendelkezés szerint elállási jog illeti meg, a fogyasztót és a kereskedőt a szerződéskötési szándéknyilatkozataik a jövőre nézve nem kötik, ha a fogyasztó a megjelölt határidőn belül e szándéknyilatkozatát visszavonja. [...]

(2) Az elállásra nyitva álló időszak 14 nap. Az elállásra nyitva álló időszak kezdete eltérő rendelkezés hiányában a szerződés aláírásának időpontja.”

14. A BGB „A fogyasztói hitelmegállapodásokban szereplő elállási jog” című 356b. §-ának (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Ha az adósnak az (1) bekezdés alapján átadott dokumentum nem tartalmazza a 492. § (2) bekezdésében előírt kötelezően feltüntetendő információkat, a határidő nem kezdődik meg, amíg e hiányosságot nem pótolták a 492. § (6) bekezdésének megfelelően. [...]

15. A BGB „A pénzügyi szolgáltatásokra vonatkozó szerződések kivételével az üzlethelyiségen kívül és a távollevők között kötött szerződésektől való elállás jogkövetkezményei” című 357. §-ának (1) bekezdése a következőket írja elő:

„A kapott szolgáltatásokat legkésőbb 14 napon belül vissza kell szolgáltatni.”

16. A BGB „A pénzügyi szolgáltatásokra vonatkozó szerződésektől való elállás jogkövetkezményei” című 357a. §-ának (1) bekezdése értelmében:

„A kapott szolgáltatásokat legkésőbb 30 napon belül vissza kell szolgáltatni.”

17. A BGB „Az elállás tárgyát képező szerződéshez kapcsolt szerződés” című 358. §-a a következőképpen szól:

„[...]

(2) Ha a fogyasztó a 495. § (1) bekezdése vagy az 514. § (2) bekezdésének első mondata alapján érvényesen visszavonta a fogyasztói hitelmegállapodás megkötésére irányuló szándéknyilatkozatát, akkor az érintett fogyasztói hitelmegállapodáshoz kapcsolt, adásvételre vagy egyéb szolgáltatás nyújtására vonatkozó megállapodás megkötésére irányuló szándéknyilatkozata sem köti őt a továbbiakban.

(3) Az (1) és (2) bekezdés szerinti adásvételi vagy egyéb szolgáltatásnyújtási szerződést és a hitelmegállapodást össze kell kapcsolni, ha a hitel részben vagy egészben a másik szerződés finanszírozását szolgálja, és ha a kettő egy gazdasági egységet képez. Az ilyen egységet különösen akkor kell elfogadni, ha a kereskedő maga finanszírozza a fogyasztó ellenszolgáltatását, vagy ha harmadik személy általi finanszírozás esetén a hitelező bevonja a kereskedőt a hitelmegállapodás előkészítésébe vagy megkötésébe.

(4) A 355. § (3) bekezdését és a kapcsolt szerződés típusától függően a 357–357b. §-t értelemszerűen alkalmazni kell a kapcsolt szerződéstől való elállásra, tekintet nélkül a forgalmazás módjára. [...] A hitelezőt a fogyasztóval szemben megilletik a kereskedő kapcsolt szerződésből eredő jogai, és terhelik a kereskedő e szerződésből eredő kötelezettségei az elállás

jogkövetkezményei tekintetében, ha az elállás hatályosulásának időpontjában a kölcsön összegét már kifizették a kereskedőnek.”

18. A BGB „Szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettség a fogyasztókkal kötött hitelmegállapodások esetében” című 491a. §-ának (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„A fogyasztóval kötött hitelmegállapodás keretében a hitelező köteles tájékoztatni az adóst az [EGBGB] 247. cikkéből foglaltakról az ott meghatározott formában.”

19. A BGB „Írásba foglalás, a szerződés tartalma” című 492. §-a értelmében:

„(1) A fogyasztói hitelszerződéseket írásba kell foglalni, kivéve ha jogszabály ennél szigorúbb formát ír elő. [...]

(2) A megállapodásnak tartalmaznia kell az [EGBGB] 247. §-ának 6–13. §-ában a fogyasztókkal kötött hitelmegállapodások tekintetében előírt tájékoztatást.

[...]

(5) A szerződéskötést követően a hitelező tartós adathordozón köteles tájékoztatni az adóst.”

20. A BGB-nek „Az elállás joga; várakozási időszak” című 495. §-a az (1) bekezdésében a következőképpen szól:

„Fogyasztói hitelmegállapodás esetén az adóst megilleti a [BGB] 355. §-a szerinti elállási jog.”

III. Az alapügyek tényállása és az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek

A. C-33/20. sz. ügy

21. 2015 decemberében UK fogyasztóként gépjárművet vásárolt. E vásárlás finanszírozása érdekében e fogyasztó előleget fizetett, és fogyasztói hitelmegállapodást kötött a fennmaradó tartozásra vonatkozó biztosítás mellett. A fogyasztói hitelmegállapodás a következő nyilatkozatot tartalmazza:

„A szerződés felmondását követően törvényes késedelmi kamatot számítunk fel Önnel szemben. Az éves késedelmi kamatláb 5 százalékponttal haladja meg a mindenkori alapkamatlábát.”

22. E hitelmegállapodás azonban nem tünteti fel számszerűen az alkalmazandó késedelmi kamatlábát, és nem említi a megállapodás aláírásának időpontjában alkalmazandó késedelmi kamatláb megállapításához használt referencia-kamatlábát, vagyis a BGB 247. §-ában hivatkozott kamatlábát sem. A nemzeti bíróság álláspontja szerint a hitelmegállapodásban szereplő megfogalmazás nem felel meg a fogyasztói hitelmegállapodások szolgáltatóit terhelő azon kötelezettségnek, hogy ismertessék a késedelmi kamatláb kiigazításának mechanizmusát.

23. A kérdést előterjesztő bíróság megállapítja azonban, hogy UK e megállapodás megkötését megelőzően megkapta a 2008/48 irányelv II. mellékletében foglalt minta szerint elkészített „Általános európai fogyasztói hiteltájékoztató” című dokumentumot, amely szerint az alapkamatlábát a Deutsche Bundesbank határozza meg, és azt minden év január 1-jén, illetve

július 1-jén rögzítik. A kérdést előterjesztő bíróság mindazonáltal úgy véli, hogy ez a tájékoztatás nem tekinthető a szerződés részének, mert az érintett hitelintézet nem tartotta be a BGB 492. §-ának (1) bekezdésében foglalt alaki szabályt, anélkül, hogy a továbbiakban pontosítaná az érintett alaki szabály hatályát.

24. UK rendszeres havi kifizetéseket teljesített. Azonban jóval a szerződés megkötését követő tizennégy nap elteltével, de még a kölcsön teljes visszafizetése előtt, UK megpróbált elállni a szóban forgó szerződéstől. Azt állította, hogy az ilyen késedelmes elállás mindazonáltal érvényes, mivel a Volkswagen Bank nem bocsátotta rendelkezésére a 2008/48 irányelvet átültető német jogszabályokban előírt valamennyi információt. A Volkswagen Bank nem fogadta el a szerződéstől való elállást.

25. UK erre válaszul keresetet indított, amelyben azt kérte, hogy a vásárolt jármű visszaadása ellenében állapítsák meg, hogy ő mint vevő nem köteles megfizetni a fennmaradó havi törlesztőrészeket. UK ezenkívül az összes havi törlesztőrészlet és a kamatok, valamint az eladónak már megfizetett előleg visszafizetését kérte.

26. A kérdést előterjesztő bíróságnak kétségei vannak azzal kapcsolatban, hogy a szerződésben szereplő tájékoztatás megfelel-e a BGB-nek az EGBGB 247. cikkével összefüggésben – és a 2008/48 irányelv fényében – értelmezett 492. §-a szerinti követelményeknek. E körülmények között a Landgericht Ravensburg (ravensburgi regionális bíróság, Németország) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) Úgy kell-e értelmezni a [2008/48] irányelv 10. cikke (2) bekezdésének l) pontját, hogy a hitelmegállapodásnak
- a) abszolút számként kell közölnie a hitelmegállapodás megkötésének időpontjában alkalmazandó késedelmi kamatlábat, legalább azonban abszolút számként kell tartalmaznia az alkalmazandó referencia-kamatlábat (jelen esetben a [BGB] 247. §-a szerinti alapkamatlábat), amelyből hozzáadással (jelen esetben a [BGB] 288. §-a (1) bekezdése második mondatának megfelelően öt százalékpont hozzáadásával) számítható ki az alkalmazandó késedelmi kamatláb?
 - b) konkrétan ismertetnie kell a késedelmi kamatláb kiigazításának mechanizmusát, legalább azonban hivatkozni kell azokra a nemzeti jogszabályi rendelkezésekre, amelyekből kitűnik a késedelmi kamatláb kiigazításának módja (a [BGB] 247. §-a és 288. §-a (1) bekezdésének második mondata)?
- 2) Úgy kell-e értelmezni a [2008/48] irányelv 10. cikke (2) bekezdésének r) pontját, hogy a hitelmegállapodásnak tartalmaznia kell a kölcsön határidő előtti visszafizetése esetén fizetendő ellentételezés kiszámítására szolgáló, a fogyasztó által érthető konkrét számítási módot annak érdekében, hogy a fogyasztó legalább megközelítőleg kiszámíthassa az idő előtti felmondás esetén fizetendő ellentételezés összegét?
- 3) Úgy kell-e értelmezni a [2008/48] irányelv 10. cikke (2) bekezdésének s) pontját, hogy a hitelmegállapodásnak

- a) a hitelmegállapodás feleinek nemzeti jogban szabályozott felmondási jogait, különösen pedig az adóst a zárt végű kölcsönszerződések esetében a [BGB] 314. §-a alapján megillető, jogos indokkal történő felmondás jogát is tartalmaznia kell?
- b) a hitelmegállapodás feleinek valamennyi felmondási joga esetében tájékoztatást kell adnia a felmondási jog gyakorlása tekintetében előírt felmondási időről és a felmondási nyilatkozatra vonatkozó alakiságokról?”

B. C-155/20. sz. ügy

27. 2014. július 24-én, 2015. január 3-án, illetve 2015. május 23-án három különböző fogyasztó, BC, RT, illetve SV célhoz kötött hitelmegállapodást kötött a Volkswagen Bankkal és a Skoda Bankkal – a Volkswagen Bank egyik fióktelepével – gépjárművek autókereskedésektől magáncélra történő megvásárlására. A tényállás hasonló a C-33/20. sz. ügyben szereplő tényálláshoz azzal a különbséggel, hogy SV és BC a kölcsön teljes visszafizetése után állt el a megállapodástól. SV az elállási jogának gyakorlása előtt már eladta a járművet annak a kereskedőnek, aki eredetileg eladta neki azt. Ebben az összefüggésben SV azzal érvel, hogy az elállási joga gyakorlásának eredményeként jogosult a vételár – ideértve a kamatot is – és a viszonteladási ár különbségének megtérítésére.

28. A szóban forgó megállapodásokat illetően a kérdést előterjesztő bíróság megállapítja, hogy álláspontja szerint az RT, SV és BC rendelkezésére bocsátott „Általános európai fogyasztói hiteltájékoztató” című dokumentumok a német jog alapján nem tekinthetők a hitelmegállapodás részének, mivel ezek a dokumentumok az oldalszámozást illetően nem felelnek meg a BGB 492. §-ának (1) bekezdése szerinti alaki követelményeknek.

29. A kérdést előterjesztő bíróság emellett rámutat arra, hogy azon feltételeket illetően, amelyek mellett a hitelező nyomós indokkal felmondhatja a szóban forgó szerződést, e szerződések nem határozzák meg sem azt a formát, amelyben e felmondásnak meg kell történnie, sem azt a határidőt, amelyen belül a hitelezőnek fel kell mondania a szerződést, és az adósnak a BGB 314. §-a szerinti felmondási jogát sem említik.

30. E körülmények között a Landgericht Ravensburg (ravensburgi regionális bíróság, Németország) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni a [2008/48] irányelv 10. cikke (2) bekezdésének l) pontját, hogy a hitelmegállapodásnak

- a) abszolút számként kell közölnie a hitelmegállapodás megkötésének időpontjában alkalmazandó késedelmi kamatlábat, legalább azonban abszolút számként kell tartalmaznia az alkalmazandó referencia-kamatlábat (jelen esetben a [BGB] 247. §-a szerinti alapkamatlábat), amelyből hozzáadással (jelen esetben a BGB 288. §-a (1) bekezdése második mondatának megfelelően öt százalékpont hozzáadásával) számítható ki az alkalmazandó késedelmi kamatláb?
- b) konkrétan ismertetnie kell a késedelmi kamatláb kiigazításának mechanizmusát, legalább azonban hivatkoznia kell azokra a nemzeti jogszabályi rendelkezésekre, amelyekből kitűnik a késedelmi kamatláb kiigazításának módja (a BGB 247. §-a és 288. §-a (1) bekezdésének második mondata)?

- 2) Úgy kell-e értelmezni a [2008/48] irányelv 10. cikke (2) bekezdésének r) pontját, hogy a hitelmegállapodásnak tartalmaznia kell a kölcsön határidő előtti visszafizetése esetén fizetendő ellentételezés kiszámítására szolgáló, a fogyasztó által érthető konkrét számítási módot annak érdekében, hogy a fogyasztó legalább megközelítőleg kiszámíthassa az idő előtti felmondás esetén fizetendő ellentételezés összegét?
- 3) Úgy kell-e értelmezni a [2008/48] irányelv 10. cikke (2) bekezdésének s) pontját, hogy
 - a) a hitelmegállapodásnak a hitelmegállapodás feleinek nemzeti jogban szabályozott felmondási jogait, különösen pedig az adóst a zárt végű kölcsönszerződések esetében a [BGB] 314. §-a alapján megillető, jogos indokkal történő felmondás jogát is tartalmaznia kell?
 - b) (a fenti a) kérdésre adott nemleges válasz esetén) azzal nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely a nemzeti jog szerinti rendkívüli felmondási jog említését a [2008/48] irányelv 10. cikke (2) bekezdésének s) pontja szerint feltüntetendő információnak minősíti?
 - c) a hitelmegállapodásnak a hitelmegállapodás feleinek valamennyi felmondási joga esetében tájékoztatást kell adnia a felmondási jog gyakorlása tekintetében előírt felmondási időről és a felmondási nyilatkozatra vonatkozó alakiságokról?
- 4) Fogyasztói hitelmegállapodás esetében kizárt-e, hogy a hitelező a fogyasztó [2008/48] irányelv 14. cikke (1) bekezdésének első mondata szerinti elállási jogának gyakorlásával szemben a jogvesztésre alapított kifogásra hivatkozzon,
 - a) amennyiben a [2008/48] irányelv 10. cikkének (2) bekezdésében előírt kötelezően feltüntetendő [egyes információk nem szerepelnek] megfelelően a hitelmegállapodásban, illetve utólag sem közölték [azokat] szabályszerűen, és ezáltal a [2008/48] irányelv 14. cikkének (1) bekezdése szerinti elállási időszak nem kezdődött meg?
 - b) ([a fenti a) kérdésre] adott nemleges válasz esetén), amennyiben a jogvesztést döntően a szerződés megkötése óta eltelt időre és/vagy a szerződésnek a szerződő felek általi teljes körű teljesítésére és/vagy a hitelező visszafizetett kölcsönösszeggel való rendelkezésére vagy a hitelbiztosítékok visszaadására és/vagy (a hitelmegállapodáshoz kapcsolt adásvételi szerződés esetében) a finanszírozott termék fogyasztó általi használatára vagy értékesítésére alapozták, a fogyasztónak azonban a releváns időszakban és a vonatkozó körülmények bekövetkezésekor nem volt tudomása elállási jogának fennmaradásáról, és az ismeretek e hiánya észszerűen nem is tudható be neki, továbbá a hitelező sem feltételezhette, hogy a fogyasztó megfelelő ismeretekkel rendelkezik?
- 5) Fogyasztói hitelmegállapodás esetén kizárt-e, hogy a hitelező a fogyasztó [2008/48] irányelv 14. cikke (1) bekezdésének első mondata szerinti elállási jogának gyakorlásával szemben a joggal való visszaélésre alapított kifogásra hivatkozzon:
 - a) amennyiben a [2008/48] irányelv 10. cikkének (2) bekezdésében előírt kötelezően feltüntetendő [egyes információk nem szerepelnek] megfelelően a hitelmegállapodásban, illetve utólag sem közölték [azokat] szabályszerűen, és ezáltal a [2008/48] irányelv 14. cikkének (1) bekezdése szerinti elállási időszak nem kezdődött meg?

- b) ([a fenti a) kérdésre] adott nemleges válasz esetén), amennyiben a joggal való visszaélést döntően a szerződés megkötése óta eltelt időre és/vagy a szerződésnek a szerződő felek általi teljes körű teljesítésére és/vagy a hitelező visszakapott kölcsönösszeggel való rendelkezésére vagy a hitelbiztosítékok visszaadására és/vagy (a hitelmegállapodáshoz kapcsolt adásvételi szerződés esetében) a finanszírozott termék fogyasztó általi használatára vagy értékesítésére alapozták, a fogyasztónak azonban a releváns időszakban és a vonatkozó körülmények bekövetkezésekor nem volt tudomása az elállási jogának fennmaradásáról, és az ismeretek e hiánya észszerűen nem is tudható be neki, továbbá a hitelező sem feltételezhette, hogy a fogyasztó megfelelő ismeretekkel rendelkezik?”

C. C-187/20. sz. ügy

31. 2017. május 4-én és 2019. március 23-án két külön fogyasztó, JL és DT, hitelmegállapodást kötött a BMW Bankkal, illetve az Audi Bankkal (a Volkswagen Bank egyik fióktelepével) gépjármű magáncélra történő megvásárlására. UK C-33/20. sz. ügyben szóban forgó és RT C-155/20. sz. ügyben szóban forgó helyzetéhez hasonlóan ezek a fogyasztók is jóval a hitelmegállapodás megkötését követő tizennégy nap elteltét követően, de még a kölcsön teljes visszafizetése előtt próbáltak elállni a kölcsöntől. E fogyasztók szintén azzal próbálták igazolni elállásuk késedelmét, hogy az elállási időszak nem kezdődött meg, mivel a szóban forgó szerződésekben szereplő tájékoztatás nem volt megfelelő.

32. Az e két esetben szóban forgó szerződéseket illetően a kérdést előterjesztő bíróság a következőket emeli ki.

33. Ezek a szerződések először is nem jelölik meg a kölcsön konkrét típusát. Az általános európai fogyasztói hiteltájékoztató, amely a német jog rendelkezései alapján a szerződési okirat elválaszthatatlan része,³ mindazonáltal mindkét esetben megemlíti, hogy egyenlő havi részletekkel és rögzített kamatlábbal rendelkező, részletekben fizetett kölcsönről van szó.⁴

34. Másodszor, mindkét szerződés kiköti, hogy a kölcsön folyósítása a jármű kiadásának időpontjában az eladó részére történik. Egyik megállapodás sem rendelkezik ugyanakkor arról, hogy a kölcsön összegének folyósítását követően ezen összeg erejéig megszűnik a vételár eladó részére történő megfizetésére vonatkozó kötelezettség, és hogy a vevő követelheti az eladótól a jármű kiadását a vételár teljes kiegyenlítését követően.

35. Harmadszor, a késedelmi kamatlábak tekintetében JL szerződése a következő információkat tartalmazza: „Amennyiben az adós [...] a fizetéssel késedelembe esik, évente a mindenkori alapkamatlábát öt százalékponttal meghaladó mértékű késedelmi kamatot kell fizetni. Az alapkamatlábát minden év január 1. és július 1. napjával állapítják meg, és azt a Deutsche Bundesbank közzéteszi a Bundesanzeigerben (német hivatalos közlöny).” Ami DT-t illeti, a késedelmi kamatláb tekintetében a kölcsönszerződés a következő információkat tartalmazza: „A szerződés felmondását követően törvényes késedelmi kamatot számítunk fel Önnel szemben. Az éves késedelmi kamatláb öt százalékponttal haladja meg a mindenkori alapkamatlábát.” Ezenkívül az említett fogyasztó részére rendelkezésre bocsátott „Általános európai fogyasztói

³ E dokumentumokat illetően úgy tűnik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság véleménye szerint azokat nem érinti a C-33/20. sz. ügyben és a C-155/20. sz. ügyben azonosított oldalszámozási probléma, és ezért a német jog szempontjából azok a szerződés részének tekinthetők.

⁴ DT szerződése azt is kiköti, hogy a hitelt egyenlő havi törlesztőrészekben és egy nagyobb összegű utolsó részletben kell visszafizetni.

hiteltájékoztató” a következőket tartalmazza: „Az éves késedelmi kamatláb öt százalékponttal haladja meg a mindenkori alapkamatlábát. Az alapkamatlábát a Deutsche Bundesbank állapítja meg, és az minden év január 1-jével és július 1-jével kerül meghatározásra.”

36. A kérdést előterjesztő bíróság szerint azonban a rendelkezésre bocsátott dokumentumok egyik esetben sem közlik, hogy a Deutsche Bundesbank által közzétett alapkamatláb megfelel az E K B által végrehajtott legutolsó irányadó refinanszírozási műveletre megállapított kamatlábnak, és nem hivatkoznak a BGB 247. §-ának (1) bekezdésére sem, amely ezt az információt tartalmazza.

37. Negyedszer, a kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy a fogyasztóknak átadott dokumentumok meghatározzák azokat a főbb paramétereket, amelyeket figyelembe vesznek a határidő előtti visszafizetés esetén járó ellentételezés meghatározásához, de nem határozzák meg ezen ellentételezés kiszámításának pontos képletét.

38. Ötödször, a kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy bár a szóban forgó szerződések hivatkoznak az adós nyomós indokkal történő felmondáshoz való jogának fennállására, nem hivatkoznak a BGB 314. §-ára, és nem adnak tájékoztatást a felmondási jog gyakorlására vonatkozó alakiságokról és határidőről.

39. Hatodszor, a kérdést előterjesztő bíróság megjegyzi, hogy a szóban forgó szerződések azt a tájékoztatást tartalmazzák, hogy a bankkal fennálló viták rendezése céljából lehetőség van az Ombudsmann der privaten Bankenhez (a magánbankok német ombudsmanja) fordulni, és hogy az ilyen panasz említett szerv általi kezelését szabályozó Verfahrensordnung für die Schlichtung von Kundenbeschwerden im deutschen Bankgewerbét (a német bankszektorban benyújtott ügyfélpanaszokkal kapcsolatos vitarendezésre vonatkozó eljárási szabályzat) kérésre rendelkezésre bocsátják, vagy az megtekinthető a Bundesverband der Deutschen Banken e.V. (a német bankok országos szövetsége) www.bdb.de honlapján. A szóban forgó szerződések azt is meghatározzák, hogy a panaszt írásban kell benyújtani a német bankok országos szövetsége mellett működő panaszkezelő szervnél. A DT által aláírt szerződés azt a faxszámot és e-mail-címet is feltünteti, amelyre az ilyen panaszok megküldhetők. A kérdést előterjesztő bíróság azonban rámutat arra, hogy az említett szerződésben nem szerepelnek az említett szerv eljárási szabályzatának 3. pontjában meghatározott, a panasz kötelező tartalmával kapcsolatos elfogadhatósági feltételek.

40. E körülmények között a Landgericht Ravensburg (ravensburgi regionális bíróság, Németország) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

- „1) Úgy kell-e értelmezni a [2008/48 irányelv] 10. cikke (2) bekezdésének a) pontját, hogy a hitel típusa esetében adott esetben fel kell tüntetni, hogy kapcsolt hitelmegállapodásról van szó, és/vagy hogy zárt végű hitelmegállapodásról van szó?
- 2) Úgy kell-e értelmezni a [2008/48] irányelv 10. cikke (2) bekezdésének d) pontját, hogy a hitel lehívására vonatkozó feltételek tekintetében adásvétel tárgyának finanszírozására irányuló kapcsolt hitelmegállapodások esetében – amennyiben a hitelösszeget az eladó részére fizetik ki – fel kell tüntetni, hogy a hiteligénylő a kifizetett összeg erejéig mentesül a vételár megfizetésére vonatkozó kötelezettsége alól, és az eladónak – a vételár teljes kiegyenlítése esetén – a megvásárolt terméket ki kell adnia a hiteligénylő részére?
- 3) Úgy kell-e értelmezni a [2008/48] irányelv 10. cikke (2) bekezdésének l) pontját, hogy

- a) abszolút számként kell közölni a hitelmegállapodás megkötésének időpontjában alkalmazandó késedelmi kamatlábat, legalább azonban abszolút számként kell feltüntetni az alkalmazandó referencia-kamatlábat (jelen esetben a [BGB] 247. §-a szerinti alapkamatlábat), amelyből hozzáadással (jelen esetben a BGB 288. §-a (1) bekezdése második mondatának megfelelően öt százalékpont hozzáadásával) számítható ki az alkalmazandó késedelmi kamatláb?
- b) konkrétan ismertetni kell a késedelmi kamatláb kiigazításának mechanizmusát, legalább azonban hivatkozni kell azokra a nemzeti jogszabályi rendelkezésekre, amelyekből kitérni a késedelmi kamatláb kiigazításának módja (a BGB 247. §-a és 288. §-a (1) bekezdésének második mondata)?
- 4) a) Úgy kell-e értelmezni a [2008/48] irányelv 10. cikke (2) bekezdésének r) pontját, hogy a hitelmegállapodásnak tartalmaznia kell a kölcsön határidő előtti visszafizetése esetén fizetendő ellentételezés kiszámítására szolgáló, a fogyasztó számára érthető konkrét számítási módot annak érdekében, hogy a fogyasztó legalább megközelítőleg kiszámíthassa az idő előtti felmondás esetén fizetendő ellentételezés összegét?
- b) (a fenti a) kérdésre adott igenlő válasz esetén):
- Ellentétes-e a [2008/48] irányelv 10. cikke (2) bekezdésének r) pontjával és 14. cikke (1) bekezdésének második mondatával az olyan nemzeti rendelkezés, amely szerint a 2008/48/EK irányelv 10. cikke (2) bekezdésének r) pontja értelmében vett hiányos információk esetén az elállási határidő mindazonáltal a szerződéskötéssel kezdődik, és csupán a hitelezőnek a hitel határidő előtti visszafizetése esetén fizetendő ellentételezéshez való joga szűnik meg?
- 5) Úgy kell-e értelmezni a [2008/48] irányelv 10. cikke (2) bekezdésének s) pontját, hogy
- a) a hitelmegállapodásnak a hitelmegállapodás feleinek nemzeti jogban szabályozott felmondási jogait, különösen pedig az adóst a zárt végű kölcsönszerződések esetében a BGB 314. §-a alapján megillető, jogos indokkal történő felmondás jogát is tartalmaznia kell, és hogy kifejezetten meg kell jelölni azt a paragrafust, amelyben e felmondási jogot szabályozzák?
- b) (a fenti a) kérdésre adott nemleges válasz esetén):
- azzal nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely a nemzeti jog szerinti rendkívüli felmondási jog említését a [2008/48] irányelv 10. cikke (2) bekezdésének s) pontja szerint feltüntetendő információnak minősíti?
- c) a hitelmegállapodásnak a hitelmegállapodás feleinek valamennyi felmondási joga esetében tájékoztatást kell adnia a felmondási jog gyakorlása tekintetében előírt felmondási időről és a felmondási nyilatkozatra vonatkozó alakiságokról?
- 6) Úgy kell-e értelmezni a [2008/48] irányelv 10. cikke (2) bekezdésének t) pontját, hogy a hitelmegállapodásban közölni kell a peren kívüli panasz- és/vagy jogorvoslati eljárásban benyújtandó panasz és/vagy jogorvoslati kérelem lényeges alaki feltételeit? Nem elegendő, ha e tekintetben a peren kívüli panasz- és/vagy jogorvoslati eljárás internetről letölthető eljárási szabályzatára hivatkoznak?

7) Fogyasztói hitelmegállapodás esetében kizárt-e, hogy a hitelező a fogyasztó [2008/48] irányelv 14. cikke (1) bekezdésének első mondata szerinti elállási jogának gyakorlásával szemben a jogvesztésre alapított kifogásra hivatkozzon,

a) amennyiben a [2008/48] irányelv 10. cikkének (2) bekezdésében előírt kötelezően feltüntetendő egyes információk nem szerepelnek megfelelően a hitelmegállapodásban, illetve utólag sem közölték [azokat] szabályszerűen, és ezáltal a [2008/48] irányelv 14. cikkének (1) bekezdése szerinti elállási időszak nem kezdődött meg?

b) (a fenti a) kérdésre adott nemleges válasz esetén):

amennyiben a jogvesztést döntően a szerződés megkötése óta eltelt időre és/vagy a szerződésnek a szerződő felek általi teljes körű teljesítésére és/vagy a hitelező visszafizetett kölcsönösszeggel való rendelkezésére vagy a hitelbiztosítékok visszaadására és/vagy (a hitelmegállapodáshoz kapcsolt adásvételi szerződés esetében) a finanszírozott termék fogyasztó általi használatára vagy értékesítésére alapozták, a fogyasztónak azonban a releváns időszakban és a vonatkozó körülmények bekövetkezésekor nem volt tudomása elállási jogának fennmaradásáról, és az ismeretek e hiánya észszerűen nem is tudható be neki, továbbá a hitelező sem feltételezhette, hogy a fogyasztó megfelelő ismeretekkel rendelkezik?

8) Fogyasztói hitelmegállapodás esetén kizárt-e, hogy a hitelező a fogyasztó [2008/48] irányelv 14. cikke (1) bekezdésének első mondata szerinti elállási jogának gyakorlásával szemben a joggal való visszaélésre alapított kifogásra hivatkozzon,

a) amennyiben a [2008/48] irányelv 10. cikkének (2) bekezdésében előírt kötelezően feltüntetendő egyes információk nem szerepelnek megfelelően a hitelmegállapodásban, illetve utólag sem közölték [azokat] szabályszerűen, és ezáltal a [2008/48] irányelv 14. cikkének (1) bekezdése szerinti elállási időszak nem kezdődött meg?

b) (a fenti a) kérdésre adott nemleges válasz esetén):

amennyiben a joggal való visszaélést döntően a szerződés megkötése óta eltelt időre és/vagy a szerződésnek a szerződő felek általi teljes körű teljesítésére és/vagy a hitelező visszakapott kölcsönösszeggel való rendelkezésére vagy a hitelbiztosítékok visszaadására és/vagy (a hitelmegállapodáshoz kapcsolt adásvételi szerződés esetében) a finanszírozott termék fogyasztó általi használatára vagy értékesítésére alapozták, a fogyasztónak azonban a releváns időszakban és a vonatkozó körülmények bekövetkezésekor nem volt tudomása az elállási jogának fennmaradásáról, és az ismeretek e hiánya észszerűen nem is tudható be neki, továbbá a hitelező sem feltételezhette, hogy a fogyasztó megfelelő ismeretekkel rendelkezik?”

IV. Elemzés

41. A Bíróság kérésének megfelelően indítványom következő kérdésekre való korlátozását javaslom:

– a C-33/20. sz. ügyben előterjesztett első kérdés, a C-155/20. sz. ügyben előterjesztett első kérdés és a C-187/20. sz. ügyben előterjesztett harmadik kérdés;

- a C-187/20. sz. ügyben előterjesztett hatodik kérdés;
- a C-155/20. sz. ügyben előterjesztett negyedik kérdés és a C-187/20. sz. ügyben előterjesztett hetedik kérdés;
- a C-155/20. sz. ügyben előterjesztett ötödik kérdés és a C-187/20. sz. ügyben előterjesztett nyolcadik kérdés.

A. Előzetes megjegyzések

42. Előjáróban emlékeztetni kell először is arra, hogy valamely irányelv önmagában nem keletkeztethet magánszemélyre vonatkozó kötelezettségeket, következésképpen arra nem lehet magánszeméllyel szemben hivatkozni. Igaz ugyan, hogy az uniós jog rendelkezései szerinti jogvédelem biztosítása érdekében a nemzeti joga értelmezésére hivatott nemzeti bíróságnak e jogot *a lehető legnagyobb mértékben* a szóban forgó irányelv szövege és célja alapján kell értelmeznie annak érdekében, hogy elérje az irányelv által meghatározott eredményt.⁵ Mindazonáltal az uniós joggal összhangban álló értelmezés e kötelezettségének határait az olyan általános jogelvek alkotják, mint – különösen – a jogbiztonság elve, abban az értelemben, hogy az nem szolgálhat a nemzeti jog *contra legem* értelmezésének alapjául.⁶ Következésképpen a kérdést előterjesztő bíróság által feltett kérdésekre adott válaszokra csak akkor hivatkozhatnak a felperesek az érintett hitelintézetekkel szemben, ha az elfogadott értelmezési módszerek alkalmazásával e válaszokkal összhangban értelmezhető a 2008/48 irányelvet átültető nemzeti szabályozás. A kérdést előterjesztő bíróság feladata annak megvizsgálása, hogy ez a helyzet áll-e fenn.

43. Másodszer, szeretném hangsúlyozni, hogy nem gondolom, hogy a Bíróságnak a fogyasztók jogainak védelmét szolgáló más uniós jogalkotási intézkedések által előírt tájékoztatási követelményekkel kapcsolatos eddigi ítélkezési gyakorlatát feltétlenül át lehet ültetni a 2008/48 irányelvre puszta analógia útján. A Bíróság által elfogadott értelmezési módszerek szerint ugyanis az ilyen megoldások csak akkor ültethetők át ténylegesen, ha a szóban forgó jogszabályi rendelkezések szövege, kontextusa és céljai azonosak vagy legalábbis közel azonosak. A jelen esetben véleményem szerint különös figyelmet kell fordítani arra a körülményre, hogy a 2008/48 irányelv szélesebb körű tájékoztatási követelményeket ír elő, mint például a 93/13/EGK irányelv.⁷

44. Harmadszor, ami a 2008/48 irányelv által követett célokat illeti, ezen irányelv (4)–(9) preambulumbekzdéséből kitűnik, hogy az irányelv célja, hogy megkönnyítse a fogyasztói hitelek hatékony belső piacának kialakulását azáltal, hogy harmonizálja azokat a tájékoztatási követelményeket, amelyeket a hitelezőknek teljesíteniük kell, biztosítva ugyanakkor, hogy ez a piac bizalmat keltsen a fogyasztókban azáltal, hogy magas és egyenlő szintű védelmet nyújt számukra.⁸

⁵ 2018. augusztus 7-i Smith ítélet (C-122/17, EU:C:2018:631, 39. pont). Lásd még e tekintetben: 2016. április 19-i DI ítélet (C-441/14, EU:C:2016:278, 31. pont); 2019. január 22-i Cresco Investigation ítélet (C-193/17, EU:C:2019:43, 73. pont).

⁶ Lásd e tekintetben: 2016. április 19-i DI ítélet (C-441/14, EU:C:2016:278, 32. pont); 2019. január 22-i Cresco Investigation ítélet (C-193/17, EU:C:2019:43, 74. pont); 2019. szeptember 5-i Pohotovosť ítélet (C-331/18, EU:C:2019:665, 56. pont).

⁷ A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.).

⁸ Lásd még: 2019. szeptember 5-i Pohotovosť ítélet (C-331/18, EU:C:2019:665, 41. pont); 2020. március 26-i Kreissparkasse Saarlouis ítélet (C-66/19, EU:C:2020:242, 36. pont).

45. A 2008/48 irányelvben foglalt tájékoztatási követelmények tehát részben azon az előfeltevésen alapulnak, hogy e cél eléréséhez a szerződések bizonyos fokú egységesítése szükséges, legalábbis a szerződésekben feltüntetendő információk tekintetében, részben pedig azon, hogy a fogyasztó a hitelezőhöz képest hátrányos helyzetben van a szerződés hatásaira és az alkalmazandó jogszabályokra vonatkozó információkat illetően.⁹ E célok elérése érdekében a 2008/48 irányelv teljeskörűen harmonizálja a hitelezőkre róható tájékoztatási kötelezettségeket,¹⁰ és e célból különbséget tesz a hitelezők által a reklámokban (4. cikk), a szerződéskötést megelőző szakaszban (5. cikk) és a magukban a szerződésekben (10. cikk) közzéadott tájékoztatás között.¹¹

46. Mivel a 2008/48 irányelvben előírt tájékoztatási kötelezettségek különböző szakaszokra vonatkoznak, ezek a kötelezettségek – bár összefüggnek egymással – némileg eltérő célokat követnek. Az irányelv (18) és (19) preambulumbekzdéséből kitűnik különösen az, hogy a fogyasztóknak a szerződéskötést megelőzően nyújtandó bizonyos tájékoztatásra vonatkozó kötelezettség – amelyről az irányelv 5. cikke rendelkezik – elsősorban azt a célt szolgálja, hogy lehetővé tegye számukra a különféle ajánlatok összehasonlítását, majd a legmegfelelőbb ajánlat kiválasztását. Ami a 2008/48 irányelv 10. cikkében meghatározott, a fogyasztóknak a szerződéses szakaszban nyújtandó bizonyos tájékoztatásra vonatkozó kötelezettséget illeti, az irányelv (31) preambulumbekzdéséből egyértelműen kitűnik, hogy e kötelezettség célja annak lehetővé tétele, hogy a fogyasztók megismerhessék a szerződés szerinti jogait és kötelezettségeiket.¹² Pontosabban, amint azt a Bíróság megállapította, e rendelkezés célja annak biztosítása, hogy a fogyasztók rendelkezzenek a szerződés megfelelő teljesítéséhez és különösen – e célból – a jogaik gyakorlásához szükséges összes információval.¹³

47. Mivel a 2008/48 irányelv 10. cikkében említett bizonyos információkat már a szerződéskötést megelőzően közölni kellett a fogyasztóval, míg más információk nem a szerződés tartalmára, hanem az arra alkalmazandó jogszabályokra vonatkoznak, nyilvánvaló, hogy az uniós jogalkotó annak biztosításával kívánta elérni azt a célt, hogy a fogyasztók megismerhessék a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeiket, hogy nehézségek esetén a fogyasztó a szerződésre hagyatkozhatson a kérdésének megválaszolása érdekében, anélkül, hogy viselnie kellene a vonatkozó információk felkutatásának költségeit.¹⁴

48. Végezetül meg kell jegyezni, hogy mivel a 2008/48 irányelv célja különösen az, hogy megkönnyítse a fogyasztói hitelek hatékony belső piacának kialakulását, és e célból teljeskörűen harmonizálja a tájékoztatási követelményeket, a Bíróság által a jelen ügyekben elfogadni javasolt megoldásoknak – függetlenül attól, hogy melyek azok – a lehető legpontosabbnak kell lenniük. Az európai gazdasági szereplők jogbiztonsága, amely egy ilyen piac kialakulásához szükséges, csakis ezzel a feltétellel lehet hatékony.

⁹ A fogyasztó tárgyalási pozícióval kapcsolatos hátrányos helyzetének kérdésével relevánsabb módon foglalkoznak más uniós rendelkezések, különösen a 93/13 irányelvben foglaltak.

¹⁰ Lásd ebben az értelemben: 2012. július 12-i SC Volksbank Románia ítélet (C-602/10, EU:C:2012:443, 38. pont).

¹¹ Ebből a szempontból fontos szem előtt tartani, hogy a 2008/48 irányelv középpontjában a szerződéskötéskor nyújtandó tájékoztatás áll, és ezen irányelv nem foglalkozik a szerződés tartalmával vagy a felek által vállalandó – vagy nem vállalandó – kötelezettségekkel. Ezért, amint arra a 10. cikk (1) bekezdése rámutat, a nemzeti jogban az elfogadó nyilatkozatok váltásának érvényességéhez előírt bizonyos alaki követelmények nem feltétlenül relevánsak annak értékelése szempontjából, hogy teljesülnek-e az ezen irányelv szerinti tájékoztatási kötelezettségek.

¹² 2016. november 9-i Home Credit Slovakia ítélet (C-42/15, EU:C:2016:842, 31. pont); 2020. március 26-i Kreissparkasse Saarlouis ítélet (C-66/19, EU:C:2020:242, 35. pont).

¹³ Lásd ebben az értelemben: 2020. március 26-i Kreissparkasse Saarlouis ítélet (C-66/19, EU:C:2020:242, 45. pont).

¹⁴ A gyakorlatban nagyon kevés fogyasztó – a jog iránt érdeklődőktől eltekintve – olvassa el részletesen az általa aláírt szerződéseket. Lásd különösen: Office of Fair Trading (tisztességes kereskedelem hivatala) „Consumer contracts” („Fogyasztókkal kötött szerződések”), 2011. február, 116. o., 1. pont. A fogyasztók csak a szerződés teljesítésének szakaszában, a problémák felmerülésekor kezdenek érdeklődni a szerződés tartalma iránt.

49. E megfontolások fényében javaslom az előterjesztett kérdések megválaszolását.

B. A C-33/20. sz. ügyben előterjesztett első kérdésről, a C-155/20. sz. ügyben előterjesztett első kérdésről és a C-187/20. sz. ügyben előterjesztett harmadik kérdésről

50. A C-33/20. sz. ügyben előterjesztett első kérdésével, a C-155/20. sz. ügyben előterjesztett első kérdésével és a C-187/20. sz. ügyben előterjesztett harmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy úgy kell-e értelmezni a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének 1) pontját, hogy a hitelmegállapodásnak egyrészt „konkrét számadat” formájában kell közölnie a megkötésének időpontjában alkalmazandó késedelmi kamatlábat, másrészt pedig, hogy konkrétan ismertetnie kell e kamatláb kiigazításának mechanizmusát.

51. Ami a kérdés első részét illeti, előjáróban emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata értelmében a 2008/48 irányelvben előírt tájékoztatási kötelezettségeknek nem lehet eleget tenni a szerződésben egy törvényi vagy rendeleti szövegre való egyszerű hivatkozással.¹⁵

52. A 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdése 1) pontjának német nyelvi változata úgy rendelkezik, hogy a fogyasztói hitelmegállapodásoknak tartalmazniuk kell a következőket: „der Satz der Verzugszinsen gemäß der zum Zeitpunkt des Abschlusses des Kreditvertrags geltenden Regelung und die Art und Weise seiner etwaigen Anpassung sowie gegebenenfalls anfallende Verzugskosten”; e szövegben a „Regelung” kifejezés használata bizonyos kétértelműséget teremthet. Ez a kifejezés utalhat ugyanis a szerződés feltételeire vagy a szerződéskötés időpontjában hatályos jogszabályi rendelkezésekre, ami azt jelentené, hogy az e jogszabályi rendelkezéseknek való megfeleléshez a szerződésnek meg kell ismételnie az alkalmazandó jogszabályok tartalmát. Ebben az esetben, amely mellett a német kormány állást foglal, a számadatot csak akkor kell megemlíteni, ha a jogszabályi rendelkezés abszolút értéként rögzíti az alkalmazandó kamatlábat.

53. E tekintetben elismerem, hogy a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének 1) pontja messze nem egyértelmű. Úgy tűnik azonban számomra, hogy e rendelkezés szövege, kontextusa és céljai mind inkább amellett szólnak, hogy e rendelkezést úgy kell értelmezni, hogy fel kell tüntetni a szerződés aláírásának napján alkalmazandó kamatlábnak megfelelő tényleges számadatot. Az alábbi indokok miatt helyezkedem erre az álláspontra.

54. Először is megállapítható, hogy maga a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdése 1) pontjának szövege szerint az e cikkben előírt tájékoztatás a kamatlábra vonatkozik. E kifejezés általános meghatározása szerint a kamatláb egy százalékos arányra, vagyis a száz törtrészére utal.¹⁶

¹⁵ Lásd: 2013. március 21-i RWE Vertrieb ítélet (C-92/11, EU:C:2013:180, 50. pont); 2020. március 26-i Kreissparkasse Saarlouis ítélet (C-66/19, EU:C:2020:242, 47. és 48. pont). Igaz ugyan, hogy az ítélkezési gyakorlat szerint a 2008/48 irányelv – nem pedig a szerződés érvényességét szabályozó rendelkezések – értelmében vett „szerződést” nem feltétlenül egyetlen dokumentumban kell meghatározni. Mivel azonban a 2008/48 irányelv elsődleges célja a különböző tagállamokban előírható tájékoztatási kötelezettségek terjedelmének harmonizálása, ez nem függhet attól, hogy valamely tagállamban a 2008/48 irányelv értelmében vett szerződés részét képezik-e a közrendi szabályokat tartalmazó rendelkezések, mivel ez ellentétes lenne az említett célkitűzéssel. Úgy vélem, hogy mivel a 2008/48 irányelv középpontjában a tájékoztatás áll, egyértelmű, hogy a „szerződés” fogalmát úgy kell értelmezni, hogy az egy vagy több fizikai dokumentumra vonatkozik. Ezt az irányelv 10. cikkének (1) bekezdése is megerősíti, amely kimondja, hogy valamennyi szerződő félnek kézhez kell kapnia a hitelmegállapodás egy-egy példányát.

¹⁶ Lásd például a Cambridge Dictionary-t. Mind a pénzügyi, mind az általános nyelvhasználatban különbség van a kamatláb és a referencia-kamatláb között: míg az előbbi egy szolgáltatás ellenében vagy kártérítésként fizetendő pénzösszeg kiszámításához használt százalékos arányra, addig az utóbbi egy kamatláb formáját öltő referenciaérték ezen ellenszolgáltatás kiszámításához történő használatára utal. Lásd a „referencia-kamatláb” fogalmának az *Investopedia* globális pénzügyi referencia-weboldal által adott meghatározását. Csak a nyelvi pontatlanságok miatt használják néha a „kamatláb” kifejezést nem a száz törtrészeként, hanem az egy adott pillanatbeli kiszámításához használt képletnek a megjelölésére.

Valójában a kamatláb kiszámításához használt képlet, referenciaérték vagy referenciamutató nem maga a kamatláb.¹⁷ Hozzátehetjük, hogy ahol a 2008/48 irányelv a szerződéskötés időpontjában hatályos jogszabályi rendelkezésekre hivatkozik, ott – például a 14. cikk (2) bekezdésében („das [...] geltende innerstaatliche Recht”) és a 14. cikk (6) bekezdésében vagy a 15. cikk (2) bekezdésében („nach den geltende Rechtsvorschriften”) – egyértelműbb kifejezéseket használ.

55. Ennél is fontosabb, hogy a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdése l) pontjának angol nyelvi változata a következőkre hivatkozik: „the interest rate applicable in the case of late payments as applicable at the time of the conclusion of the credit agreement and the arrangements for its adjustment”. Hasonlóképpen, a francia változat a következőket tartalmazza: „le taux d’intérêt applicable en cas de retard de paiement applicable au moment de la conclusion du contrat de crédit et les modalités d’adaptation de ce taux”.

56. Véleményem szerint az a körülmény, hogy ez a rendelkezés legalább néhány más nyelvi változatban egyértelműen megemlíti, hogy egyrészt a feltüntetendő kamatlábnak „a megállapodás megkötése időpontjában” alkalmazandó kamatlábnak kell lennie, másrészt pedig, hogy ezt a tájékoztatást az e kamatláb kiigazításának feltételeire vonatkozó tájékoztatáson túlmenően kell megadni, azt támasztja alá, hogy a „kamatláb” kifejezést úgy kell értelmezni, hogy az nem e kamatláb fogalmának meghatározására vagy az ehhez használt számítási képletre, hanem a szerződés aláírásának napján érvényes kamatlábnak megfelelő százalékos arányra vonatkozik. A kamatláb fogalmának meghatározása vagy az alkalmazott számítási képlet (a jelen esetekben $X+5$, ahol X egyenlő a német alapkamat értékével) ugyanis nem változik a szerződés módosítása nélkül.

57. Ha tehát a „kamatláb” fogalmát úgy kell értelmezni, hogy az az alkalmazott számítási képletre vonatkozik, akkor nem lett volna szükséges pontosítani, hogy e kamatlábnak a szerződéskötés időpontjában alkalmazandó kamatlábnak kell lennie, vagy ezen túlmenően megkövetelni a kiigazítására vonatkozó rendelkezések feltüntetését. Különösen a második típusú információt illetően, függetlenül attól, hogy a „kamatláb” fogalmát úgy kell-e értelmezni, hogy az a fogalom meghatározásra vagy az alkalmazott számítási képletre vonatkozik, a kiigazításának mechanizmusát a kamatláb fogalmának meghatározása vagy annak számítási képlete már tartalmazná egy változó vagy – mint a jelen esetben – egy referenciaértékre való hivatkozás formájában.¹⁸

58. Természetesen, amint azt egyes felek hangsúlyozták, egyes – mint például az alapügyekben szóban forgókhoz hasonló – kamatlábak valószínűleg változnak, de véleményem szerint ez az érv inkább a fenti következtetést támasztja alá. Ez magyarázatot adhat különösen arra, hogy a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének l) pontja miért pontosítja nemcsak azt, hogy a feltüntetendő kamatlábnak a szerződéskötés időpontjában alkalmazandó kamatlábnak kell lennie, hanem azt is, hogy az e kamatláb kiigazítására vonatkozó rendelkezéseket is fel kell tüntetni.

¹⁷ A 2008/48 irányelv 3. cikkének j) pontja kétségtelenül pontosítja, hogy a „hitelkamatláb” akár változó kamatlábat is takarhat. A matematikában vagy a pénzügyekben azonban a kamatláb akkor változó, ha a kifejezett százalékos arány változhat. Ezért az a körülmény, hogy egy kamatláb változhat, nem jelenti azt, hogy a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének l) pontját úgy kell értelmezni, hogy az egy számítási képletre vonatkozik.

¹⁸ Álláspontom szerint a német kormány által előadott azon érv, amely szerint ha a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének l) pontját úgy kellene értelmezni, hogy az egy konkrét számadatra vonatkozik, akkor ez az irányelv 14. cikke (1) bekezdésének b) pontjára tekintettel azzal a következménnyel járna, hogy az elállási időszak e kamatláb minden egyes változása esetén meghosszabbodna, nem tűnik különösképpen relevánsnak, mivel éppen a fent említett 10. cikk (2) bekezdésének l) pontja pontosítja, hogy kizárólag a szerződéskötés napján alkalmazandó kamatlábat kell közölni.

59. Következésképpen már a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdése l) pontjának szövege is arra utal, hogy ezt a rendelkezést úgy kell értelmezni, hogy a hitelezőt különösen azon kamatláb feltüntetésére kötelezi, amelyet az adós fizetési késedelme esetén a szerződéskötés időpontjában ténylegesen alkalmaznának.

60. Ezt a következtetést az irányelv *céljai és általános rendszere* is megerősíti.

61. Először is megjegyzem, hogy minden egyes alkalommal, amikor a 2008/48 irányelv 3. cikke meghatározza a kamatláb fogalmát, e rendelkezés kimondja, hogy e kamatlábat százalékarány formájában kell kifejezni. Véleményem szerint ezek a pontosítások nem jelentenek kivételt a „kamatláb” fogalmának szokásos meghatározása alól, ahogyan azt a német kormány állítja, hanem inkább emlékeztetnek arra, hogy e meghatározások célja annak pontosítása, hogy az egyes kamatlábak jellegének megfelelően hogyan kell e százalékarányt kiszámítani.¹⁹

62. Ebben az összefüggésben a „kamatláb” fogalmának meghatározását illetően úgy tűnik számomra, hogy ha a jogalkotó arra kívánta volna kötelezni a hitelezőket, hogy ne a szerződéskötés időpontjában alkalmazandó kamatlábnak megfelelő tényleges százalékos arányt, hanem inkább a kiszámítására használt képletet tüntessék fel, akkor feltehetően vette volna a fáradságot, hogy előírja ezt.

63. Másodszor, ami a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdése l) pontjának céljait illeti, megjegyzem, hogy e rendelkezés célja, hogy az európai fogyasztók megismerhessék a jogaikat és kötelezettségeiket. E szempontból elismerhető – amint arra egyes felek rámutattak –, hogy a szerződés teljesítése szempontjából a szerződéskötés napján ténylegesen alkalmazandó kamatláb feltüntetésének önmagában véve nincs különösebb jelentősége, mivel ezt követően nagy valószínűséggel meg fog változni.

64. Mindazonáltal nehezen vitatható, hogy a szerződéskötés időpontjában alkalmazandó késedelmi kamatlábnak megfelelő százalékarány feltüntetésének megkövetelése segíti a fogyasztókat abban, hogy tisztában legyenek a késedelmes fizetés következményeivel,²⁰ és számomra úgy tűnik, hogy ez többet mond egy számítási képlet használatánál vagy egy referenciaértékre vagy referencia-kamatlábra való elvont hivatkozásnál. Ezenfelül a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének l) pontja nem csak ezt a tájékoztatást írja elő. Az irányelv kifejezett megoldást kínál különösen e tájékoztatás naprakésszé tételének problémájára azáltal, hogy az említett rendelkezés a kiigazításra vonatkozó rendelkezések feltüntetését is előírja. Ennek megfelelően nem tekinthető úgy, hogy e százalékarány feltüntetése elégtelen ahhoz, hogy az uniós fogyasztó megérthesse a fizetés elmaradásának adott esetben a fogyasztóra gyakorolt következményeit.

¹⁹ Ennek az érvelésnek nem mond ellent a 2008/48 irányelv 3. cikke k) pontjának utolsó mondata, amely szerint, ha a hitelmegállapodás nem határozza meg valamennyi hitelkamatlábát, úgy a hitelkamatláb kizárólag arra a részügyre vonatkozóan tekintendő rögzítettnek, amelynek tekintetében a hitelkamatlábakat kizárólag a hitelmegállapodás megkötésekor elfogadott, adott rögzített százalékarány határozza meg. A 3. cikk j) pontjából valóban az következik, hogy a rögzített hitelkamatlábak a hitelkamatlábak egy alcsoportját képezik, amelyek e rendelkezésnek megfelelően mindig százalékban vannak kifejezve: „rögzített vagy változó *százalékban* kifejezett” (kiemelés tőlem). Ennek megfelelően az említett irányelv 3. cikkének k) pontját úgy kell értelmezni, hogy ha a szerződés nem határozza meg az alkalmazandó hitelkamatlábát kifejező valamennyi százalékarányt, úgy e kamatlábak csupán arra az időszakra vonatkozóan tekintendők rögzítettnek, amelynek tekintetében azokat kizárólag a szerződés megkötésekor elfogadott, adott rögzített százalékarány határozza meg, szemben az adott időpontban egy képlet vagy referenciamutató alkalmazásával kiszámított százalékarányokkal.

²⁰ A gyakorlatban a késedelmi kamatlábat általában törvény határozza meg. Ebben az összefüggésben az irányelv által megvalósítani kívánt célkitűzés, azaz a fogyasztók magasabb szintű védelmének biztosítása fényében annak van jelentősége, hogy a fogyasztó pontos képet kapjon e kamatlábról.

65. Végezetül megjegyezhető, hogy a késedelmes fizetések esetén alkalmazandó kamatláb feltüntetésének kötelezettsége nemcsak a szerződésben nyújtandó tájékoztatás körében, hanem a 2008/48 irányelv 5. cikkének megfelelően a szerződéskötést megelőzően nyújtandó tájékoztatás körében is szerepel. Következésképpen a „késedelmes fizetések esetén alkalmazandó kamatláb” fogalmát úgy kell értelmezni, hogy az megfeleljen a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének 1) pontja és 5. cikke (1) bekezdésének 1) pontja által megvalósítani kívánt céloknak.

66. Ebből a szempontból, ami a 2008/48 irányelv 5. cikkének (1) bekezdésében meghatározott, szerződéskötést megelőző tájékoztatási követelmények célját illeti, az említett irányelv (18) preambulumbekkezdéséből kitűnik, hogy e cél többek között a fogyasztók bizalmának elnyerése azáltal, hogy az irányelv „külön rendelkezik a hitelmegállapodásokkal kapcsolatos reklámokról, valamint az alapvető információk bizonyos elemeiről, amelyeket a fogyasztók rendelkezésére kell bocsátani különösen annak érdekében, hogy a különféle ajánlatokat összehasonlíthassák. Az ilyen információkat egyértelmű, világos és jól látható módon kell nyújtani, reprezentatív példa útján”²¹.

67. E tekintetben meg kell jegyezni, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az uniós fogyasztóvédelmi jog rendelkezéseit nem a szóban forgó ügyek felpereseinek helyzetére, hanem a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó helyzetére tekintettel kell értelmezni.²² A 2008/48 irányelv (6) preambulumbekkezdéséből kitűnik, hogy az irányelv célja egy átláthatóbb és hatékonyabb hitelpiacnak a belső határok nélküli térségen belül történő kialakítása. Mivel ezenfelül az elfogadásához választott jogalap az EK 95. cikk (jelenleg EUMSZ 114. cikk) volt – amely csak akkor indokolhatja harmonizációs intézkedések elfogadását, ha azok célja a belső piac működési feltételeinek javítása –,²³ arra lehet következtetni, hogy az ajánlatok összehasonlíthatóságát, amelynek megkönnyítésére a 2008/48 irányelv 5. cikke irányul, nem a nemzeti, hanem az európai fogyasztó helyzetére tekintettel kell értelmezni.²⁴

68. Mindenesetre természetesen el kell ismerni, hogy az átlagos fogyasztó nem rendelkezik a pénzügyi szakemberek szakértelmével. Észszerűen feltételezhető tehát, hogy az átlagos fogyasztó, aki ráadásul adott esetben valamely másik tagállamban tartózkodik, nem tudja könnyen megérteni – és így összehasonlítani – az esetlegesen alkalmazandó különböző késedelmi kamatlábakat, ha egyedüli információként az e kamatláb adott pillanatban történő meghatározására használt számítási képletről kap tájékoztatást, különösen ha ez a képlet nemzeti kamatlábat, referenciaértéket vagy referenciamutatót tartalmaz. Véleményem szerint a 2008/48 irányelv éppen azért írja elő, hogy valamennyi fogyasztói kölcsönszerződésben fel kell tüntetni az alkalmazandó kamatlábat, nem pedig csupán e kamatláb kiszámításának vagy kiigazításának módját, hogy az európai fogyasztó számára összehasonlítási alapot biztosítson.

69. Ilyen körülmények között, bár előnyösebb volna, ha az irányelv egyértelműbb lenne e tekintetben, úgy vélem, különösen a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdése 1) pontjának szövegére tekintettel, hogy a „késedelmes fizetések esetén alkalmazandó kamatláb” feltüntetésére

²¹ Kiemelés tőlem.

²² Lásd például: 2020. szeptember 3-i Profi Credit Polska és társai ítélet (C-84/19, C-222/19 és C-252/19, EU:C:2020:631, 74. pont).

²³ 2000. október 5-i Németország kontra Parlament és Tanács ítélet (C-376/98, EU:C:2000:544, 95. pont).

²⁴ Lásd ebben az értelemben: Kokott főtanácsnok Schyns ügyre vonatkozó indítványa (C-58/18, EU:C:2019:120, 43. pont); lásd továbbá analógia útján: a Bíróság által a 2019. május 2-i Fundación Consejo Regulador de la Denominación de Origen Protegida Queso Manchego ítéletben (C-614/17, EU:C:2019:344, 46–50. pont) kifejtett indokolás.

vonatkozó kötelezettséget úgy kell értelmezni, hogy a szerződésekben fel kell tüntetni az azon kamatlábnak megfelelő százalékarányt, amelyet az adós fizetési késedelme esetén a szerződés aláírásának időpontjában alkalmaznának.²⁵

70. Ami a kérdés második részét illeti, amely a késedelmi kamatláb kiigazítására vonatkozó rendelkezésekkel kapcsolatos, a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdése l) pontjának szövegéből kitűnik, hogy e rendelkezéseket szintén ismertetni kell a hitelmegállapodásban.

71. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmekben szereplő magyarázatok fényében a kérdést előterjesztő bíróság által feltett kérdéseket véleményem szerint úgy kell értelmezni, hogy azok arra vonatkoznak, hogy a szóban forgó információknak milyen pontossággal kell szerepelniük a szerződésben. Talán konkrétabban a kérdés arra vonatkozik, hogy fel kell-e tüntetnie a hitelintézetnek, hogy amennyiben a kamatláb referencia-kamatlábon alapul, ki, mikor és milyen kritériumok alapján határozza meg ezt a kamatlábat.

72. E tekintetben meg kell jegyezni, hogy a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint a hitelező nem teljesítheti a 2008/48 irányelv 10. cikkének (2) bekezdésében meghatározott tájékoztatási kötelezettségeit azzal, hogy a szerződésben pusztán az alkalmazandó jogszabályi rendelkezésekre hivatkozik.²⁶ Nem gondolom azonban, hogy az említett irányelv 10. cikke (2) bekezdésének l) pontját úgy kell értelmezni, hogy az előírja a hitelező számára, hogy amennyiben a kamatláb kiszámításához referencia-kamatlábat használ, közölje, hogyan kell ezt a referencia-kamatlábat kiigazítani, vagy akár adott esetben – mint a jelen ügyekben – azt, hogy az alkalmazott referencia-kamatláb megfelel az EKB által közzétett kamatlábnak.

73. Az alábbiakban ismertetett indokok alapján jutottam erre a következtetésre.

74. Először is, ha a kamatlábat egy változót tartalmazó képlet alapján számítják ki, akkor e változó használata lesz a kamatláb kiigazításának egyetlen vagy egyik módja. Ha – mint a szóban forgó esetekben – nincs más mód a kamatláb kiigazítására, a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének l) pontjában foglalt követelményeknek való megfeleléshez elegendő tehát, ha a szerződés tartalmazza az alkalmazandó kamatláb kiszámításának képletét, és ha a változó egy referencia-kamatláb, azt, hogy e referencia-kamatlábat ki határozza meg, valamint hogy azt hol és milyen gyakorisággal teszik közzé.

75. Másodsor, megjegyzem, hogy a jelen ügyek tényállásának megvalósulását követően a 2008/48 irányelv 5. cikkének (1) bekezdését módosították annak pontosítása érdekében, hogy amennyiben a fogyasztói hitelmegállapodás az (EU) 2016/1011 rendelet²⁷ 3. cikke (1) bekezdésének 3. pontja értelmében vett referencia-kamatlábra hivatkozik, a hitelezőnek, vagy adott esetben a hitelközvetítőnek, közölnie kell a fogyasztóval a referencia-kamatláb és annak

²⁵ E tekintetben megjegyzem, hogy e következtetésnek nem mond ellent az a körülmény, hogy egyes szerződések változó kamatlábúak lehetnek. Egyfelől ez a körülmény nem teszi lehetetlenné a szerződés aláírásának időpontjában alkalmazandó alapkamatláb meghatározását. Másfelől a szerződéskezelési eszközök felhasználhatók a fogyasztói tájékoztatás naprakészé tételének kezelésére.

²⁶ Lásd analógia útján: 2020. március 26-i Kreissparkasse Saarlouis ítélet (C-66/19, EU:C:2020:242, 48. pont).

²⁷ A pénzügyi eszközökben és pénzügyi ügyletekben referenciamutatóként vagy a befektetési alapok teljesítményének méréséhez felhasznált indexekről, valamint a 2008/48 és a 2014/17/EU irányelv, továbbá az 596/2014/EU rendelet módosításáról [szóló, 2016. június 8-i európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL 2016. L 171., 1. o.; helyesbítés: HL 2017. L 137., 41. o.)]. E rendelet 3. cikke (1) bekezdésének 3. pontja értelmében a referenciamutató „olyan index, amely referenciaként szolgál valamely pénzügyi eszköz vagy pénzügyi ügylet alapján fizetendő összeg vagy a pénzügyi eszköz értékének meghatározásához, vagy amelyet befektetési alap teljesítményének mérésére használnak, az index megtérülésének nyomon követése vagy egy portfólió eszközallokációjának meghatározása vagy a teljesítménydíjak kiszámítása céljából”.

kezelőjének nevét és a fogyasztóra gyakorolt esetleges következményeket (ami véleményem szerint az említett mutató közzététele gyakoriságának közlését is magában foglalja).²⁸ Ugyanakkor nem elvárás a hitelezővel szemben, hogy ismertesse a referenciamutató megállapításának módját.

76. Végül a referencia-kamatláb megállapítása módjának részletezése nem tűnik szükségesnek az irányelv 5. és 10. cikke által megvalósítani kívánt célok eléréséhez, sőt, akár ellentétes is lehet azokkal. Mivel ugyanis egy központi bank által közzétett referencia-kamatlábról van szó, az részben makrogazdasági adatoktól, részben pedig monetáris politikai megfontolásoktól (ideértve különösen az árstabilitás és az infláció kérdését) függhet. A 2008/48 irányelv 10. cikkének (2) bekezdésében említett egyéb információkhoz képest aránytalan erőfeszítést igényelne a hitelező részéről, ha megpróbálná ismertetni, hogy milyen módon igazítják ki ezt a kamatlábat. Az ilyen információk mennyisége önmagában azzal a veszéllyel járhat, hogy a fogyasztót pénzügyi és gazdasági információk és adatok széles körével árasztják el.²⁹ Egy ilyen kötelezettség nagyon megterhelő lehet a hitelező számára, és – ennek ellenkezőjére utaló igen egyértelmű megfogalmazás hiányában – kétséges lehet, hogy az európai jogalkotó valaha is fontolóra vette-e egy ilyen kötelezettség bevezetését.

77. A jelen esetben az alapügyekben szóban forgó kikötések pontosítják, hogy a késedelmi kamatláb kiszámítására szolgáló képletben használt referencia-kamatlábat a német központi bank teszi közzé, és hogy ezt a kamatlábat minden év január 1-jén, illetve július 1-jén rögzítik. Mivel hivatalos kamatlábról van szó, amelyhez bárki hozzáférhet a német központi bank honlapján, úgy vélem, hogy ez a hivatkozás elegendő ahhoz, hogy az átlagos európai fogyasztó – akiről feltételezni kell, hogy szokásosan tájékozott és észszerűen figyelmes – megértse, hogy ki, hol és mikor teszi közzé ezt a kamatlábat.

78. Kétségtelen, hogy e szerződéses hivatkozások nem pontosítják, hogy az alkalmazott referencia-kamatláb megfelel az EKB által közzétett kamatlábnak. A 2008/48 irányelv 5. vagy 10. cikkének szövegében azonban semmi nem utal arra, hogy ezt közölni kellene. Nem világos továbbá számomra, hogy ez az információ mennyiben lenne szükséges az ajánlatok összehasonlíthatóságához, és milyen módon segítené a fogyasztót abban, hogy megismerje jogait és kötelezettségeit. A fogyasztó számára az a fontos, hogy megértse a szerződés következményeit,³⁰ és ebből a szempontból véleményem szerint elegendő, ha tudja, hogy az alkalmazott kamatláb jogilag érvényes, és hogy hol található meg.

79. A fentiekre figyelemmel azt javaslom a Bíróságnak, hogy a C-33/20. ügyben előterjesztett első kérdésre, a C-155/20. sz. ügyben előterjesztett első kérdésre és a C-187/20. sz. ügyben előterjesztett harmadik kérdésre azt a választ adja, hogy a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének 1) pontját úgy kell értelmezni, hogy a hitelmegállapodásnak egyrészt tartalmaznia kell százalékos formában a hitelmegállapodás megkötésének időpontjában alkalmazandó késedelmi kamatlábat, másrészt pedig, ha ez a kamatláb változhat, az alkalmazandó kamatláb adott időpontban való kiszámításához használt számítási képletet, valamint abban az esetben, ha változóként referencia-kamatlábra vagy referenciaértékre támaszkodik, a közzététel időpontját és helyét, valamint a közzétevő személyét.

²⁸ A központi bank által kibocsátott referenciamutató alapján számított késedelmi kamatláb esetében a fogyasztónak az említett mutató esetleges következményeiről való tájékoztatása magában foglalja a fogyasztó tájékoztatását az említett mutató megjelenítésének módjáról, ami magában foglalja az említett mutatót tartalmazó késedelmi kamatláb kiszámításának képletét, valamint az említett mutató közzétételének gyakoriságát, mivel ez utóbbi határozza meg az alkalmazandó kamatláb volatilitását.

²⁹ A nemzeti – például a német – jogszabályok ezen túlmenően általában meghatározzák azt a referenciaértéket, mutatót vagy kamatlábat, amely a késedelmi kamatláb kiszámításához használható.

³⁰ 2020. szeptember 3-i Profi Credit Polska és társai ítélet (C-84/19, C-222/19 és C-252/19, EU:C:2020:631, 75. pont).

C. A C-187/20. sz. ügyben előterjesztett hatodik kérdésről

80. A C-187/20. sz. ügyben előterjesztett hatodik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében azt kívánja megtudni, hogy úgy kell-e értelmezni a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének t) pontját, hogy a hitelmegállapodásban közölni kell a peren kívüli panasz- vagy jogorvoslati eljárás megindításának lényeges alaki feltételeit, vagy elegendő, ha e tekintetben a megállapodás csupán az internetről letölthető eljárási szabályzatra hivatkozik.

81. Először is megjegyezhető, hogy a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének t) pontja értelmében a fogyasztói hitelmegállapodásnak tartalmaznia kell, hogy „a fogyasztó számára rendelkezésre áll-e peren kívüli panasz- és jogorvoslati eljárás, és ha igen, akkor az milyen módon vehető igénybe”. Ennek megfelelően e kérdés megválaszolásához meg kell határozni, hogy mit ért e rendelkezés „a peren kívüli panasz- és jogorvoslati eljárás igénybevételének módjai” alatt.

82. A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint a jelentésének és hatályának meghatározása érdekében a tagállami jogokra kifejezett utalást nem tartalmazó uniós jogi rendelkezést általában az egész Unióban önállóan és egységesen kell értelmezni. Ezen értelmezésnek figyelembe kell vennie nemcsak az uniós jogi rendelkezés szövegét, hanem e rendelkezés kontextusát és a szóban forgó szabályozás által követett célt is.³¹ Mivel a 2008/48 irányelv „a peren kívüli panasz- és jogorvoslati eljárás igénybevételének módjai” kifejezés jelentésének meghatározása érdekében nem tartalmaz kifejezett utalást a tagállami jogokra, e kifejezést az uniós jog önálló fogalmának kell tekinteni, és következésképpen az Európai Unió egészében egységesen kell értelmezni azt.

83. E tekintetben egyrészt megjegyzem, hogy az igénybevétel módjai, amelyeket a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének t) pontja alapján fel kell tüntetni a szerződésben, azon „peren kívüli panasz- és jogorvoslati eljárás[okra]” vonatkoznak, amelyek nemcsak a belső panasztételi eljárásokat foglalják magukban, hanem a különálló szervek előtt lefolytatható eljárásokat is.³² Másrészt – amint a jelek szerint a magánbankok német ombudsmanja előtti panasztételi eljárás esetében is – a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének t) pontja szerinti, peren kívüli panasz- és jogorvoslati eljárásra különös elfogadhatósági feltételek vonatkozhatnak, amelyeket ráadásul az illetékes szervezet módosíthat is.

84. Egyes felek állításával ellentétben azonban ezek a körülmények önmagában nem indokolhatják a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdése t) pontjának olyan értelmezését, hogy a szerződés e kérdésekkel kapcsolatban egyszerűen egy honlapra hivatkozhat lényegében azzal az indokkal, hogy egyébként lehetetlen lenne kezelni az alkalmazandó eljárási szabályok esetleges változásait. Kétségtelen, hogy annak megkövetelése a hitelezőktől, hogy az ezen eljárásokra vonatkozó internetes honlap címén túl további információkat foglaljanak a szerződésbe, szükségszerűen azt jelenti, hogy a rendelkezésre álló peren kívüli panasz- és jogorvoslati eljárások jegyzékének módosulása vagy a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező szervek egyike előtti eljárás megindítására vonatkozó szabályok változása esetén naprakésszé kell tenni a szerződés tartalmát. Ellentétes lenne ugyanis a 2008/48 irányelv céljaival az irányelv 10. cikkének olyan értelmezése, hogy e rendelkezés nem írja elő a hitelező számára az ilyen naprakésszé tétel

³¹ 2020. október 21-i Möbel Kraft ítélet (C-529/19, EU:C:2020:846, 21. pont). Ez annál is inkább így van, mivel a 2008/48 irányelv a hatálya alá tartozó területeken teljes harmonizációt valósít meg.

³² Lásd ebben az értelemben a 2008/48 irányelv 24. cikkét: „adott esetben meglévő *szervek* felhasználásával” (kiemelés tőlem).

elvégzését, mivel – amint azt kifejtettem – e rendelkezés azokra az információkra utal, amelyek az uniós jogalkotó megállapítása szerint valószínűleg alapvető fontosságúak a szerződés teljesítése során.³³

85. Az ilyen naprakésszé tételi kötelezettség azonban nem jelent észszerűtlen terhet a hitelezők számára. Egyrészt a szerződéskezelési eszközök terén az elmúlt 20 évben végbement fejlődés sokkal egyszerűbbé és olcsóbbá tette a hitelezők számára a szerződések nyomon követését. Másrészt az ilyen naprakésszé tétel elvégzése nem okoz jogi nehézséget. Az olyan kikötés ugyanis, amely csupán a fogyasztó által igénybe vehető peren kívüli panasz- és jogorvoslati eljárások rendelkezésre állását vagy hiányát, valamint ezek igénybevételének módjait közli, inkább tájékoztató, mint normatív értékkel bír, mivel nem a felek jogainak és kötelezettségeinek terjedelmét határozza meg. Következésképpen e tájékoztatás naprakésszé tétele nem minősül a szerződés olyan módosításának, amely ellen például a fogyasztó tiltakozhat.

86. Mindenesetre megjegyezhető, hogy a 2008/48 irányelv 10. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy a fogyasztóknak *kézhez kell kapniuk* a hitelmegállapodás egy példányát. A „kézhez kap” kifejezés használata arra utal, hogy a fogyasztónak nem kell megnyitnia egy internetes linket, vagy bármilyen lépést tennie ahhoz, hogy hozzáférjen a szerződési feltételekhez.³⁴ Ezenkívül a Bíróság már megállapította, hogy a hitelezők nem tehetnek eleget a 2008/48 irányelv 10. cikke szerinti tájékoztatási kötelezettségüknek azzal, hogy a szerződésben egyszerűen csak közlik, hogy hol található meg az érintett információk.³⁵

87. Amennyiben a kérdést előterjesztő bíróság a jelek szerint már tisztában van ezzel, úgy vélem, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által felvetett kérdéseket úgy kell érteni, hogy azok konkrétabban arra vonatkoznak, hogy mit ért a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének t) pontja az „igénybevételi módok” alatt, és hogy – ismét csak – milyen fokú pontosság várható el a szerződésben szereplő információktól e tekintetben.

88. Ezzel kapcsolatban ismételten emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint valamely uniós jogi rendelkezés értelmezése során tekintettel kell lenni mind e rendelkezés megfogalmazására és célkitűzéseire, mind pedig azon szabályozás szövegvkörnyezetére, amelynek e rendelkezés részét képezi.³⁶

89. Ami a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdése t) pontjának megfogalmazását illeti, a jogalkotó által választott kifejezésekből, nevezetesen a német „die Voraussetzungen für diesen Zugang” (angolul „methods for having access” vagy franciául „modalités d'accès à ces

³³ Amint azt kifejtettem, abból a körülményből, hogy az irányelv a szerződéses folyamat több különböző szakaszában ír elő tájékoztatási kötelezettséget, és hogy az említett információk egy része – például a peren kívüli eljárások rendelkezésre állására vonatkozó információ – nem kapcsolódik közvetlenül a szerződéshez, arra lehet következtetni, hogy a 2008/48 irányelv 10. cikkének célja legalábbis részben az, hogy a szerződést olyan dokumentummá tegye, amelyre a fogyasztó a szerződés teljesítése során hagyatkozhat, ha kérdései merülnek fel.

³⁴ 2012. július 5-i Content Services ítélet (C-49/11, EU:C:2012:419, 36. és 37. pont).

³⁵ Lásd például: 2013. március 21-i RWE Vertrieb ítélet (C-92/11, EU:C:2013:180, 50. pont); 2020. március 26-i Kreissparkasse Saarlouis ítélet (C-66/19, EU:C:2020:242, 46–49. pont).

³⁶ Lásd például: 2014. június 12-i Lukoyl Neftohim Burgas ítélet (C-330/13, EU:C:2014:1757, 59. pont); 2019. március 27-i slewo ítélet (C-681/17, EU:C:2019:255, 31. pont).

dernières”³⁷⁾ kifejezésből arra lehet következtetni, hogy a fogyasztóknak nyújtandó tájékoztatás valami mást jelent, mint a különböző rendelkezésre álló eljárások pusztá közlését. Azt is megjegyzem azonban, hogy ugyanezek a kifejezések csupán az eljárások „igénybevételére” hivatkoznak, azok működésére azonban nem. E kifejezések nem utalnak olyan szintű pontosságra, amely szerint a hitelezőnek részletesen ismertetnie kellene az összes alkalmazandó eljárási szabályt a fogyasztónak átadott szerződéses dokumentumokban.

90. Véleményem szerint ezt a jelek szerint megerősíti az a szöveggörnyezet, amelyben e rendelkezés szerepel, amennyiben a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének eleje úgy rendelkezik, hogy az információkat világos és egyértelmű módon kell megadni, ami azt jelenti, hogy csak a lényeges információkat kell közölni.

91. Végül, ami a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdése t) pontjának célkitűzését illeti, megjegyzem, hogy „a fogyasztó számára rendelkezésre áll[ó] peren kívüli panasz- és jogorvoslati eljárás [megléte], és ha igen, akkor az [igénybevételük módja]” nem tartozik azon információk közé, amelyeket a 2008/48 irányelv 5. cikke alapján a szerződéskötést megelőző szakaszban a fogyasztók rendelkezésére kell bocsátani. Ebből nyilvánvalónak tűnik, hogy az uniós jogalkotó ezt az információt nem az ajánlatok összehasonlításához, hanem a szerződés teljesítése során esetlegesen felmerülő problémák rendezéséhez tartotta szükségesnek.³⁸⁾ E rendelkezés célja tehát az, hogy a fogyasztót ezen eljárások igénybevételére ösztönözze. Mindez véleményem szerint azt jelenti, hogy a nyújtott tájékoztatás elegendő e tekintetben a csalódás elkerüléséhez.

92. Ebből tehát arra lehet következtetni, hogy a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének t) pontja alapján a szerződésben feltüntetendő, az alkalmazandó peren kívüli panasz- vagy jogorvoslati eljárások igénybevételének módjára vonatkozó tájékoztatás az annak biztosításához szükséges mértékre korlátozódik, hogy egyrészt az adós a tények teljes ismeretében eldönthesse, hogy igénybe kívánja-e venni az említett eljárások valamelyikét, másrészt pedig, hogy a panaszt vagy jogorvoslati kérelmet anélkül nyújthassa be, hogy attól kellene tartania, hogy véglegesen megfosztják jogai érvényesítésének lehetőségétől.

93. Ez utóbbi szempont annál is inkább fontosnak tűnik számomra, mivel a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének t) pontja valamennyi peren kívüli panasz- vagy jogorvoslati eljárásra vonatkozik, függetlenül attól, hogy az fakultatív vagy kötelező-e. Úgy vélem azonban, hogy ez a célkitűzés nem jelenti azt, hogy részletezni kellene az alkalmazandó eljárási szabályokat – ideértve az elfogadhatósági feltételeket is –, amennyiben azok be nem tartása nem fosztja meg véglegesen a fogyasztót a jogai érvényesítésének lehetőségétől.

³⁷⁾ Igaz, hogy a 2008/48 irányelv II. melléklete a szerződéskötést megelőző szakaszban nyújtandó „Általános európai fogyasztói hiteltájékoztatásban” feltüntetendő elemek között említi a peren kívüli panasz- vagy jogorvoslati eljárások meglétét. Megjegyzem azonban, hogy az említett irányelv 5. cikkének (1) bekezdése szerint e dokumentum használata alapján feltételezhető, hogy a hitelező nemcsak az említett irányelv, hanem a 2002/65 irányelv szerinti tájékoztatási követelményeknek is eleget tett, amely utóbbi irányelv 3. cikke (4) bekezdésének a) pontja előírja, hogy e tájékoztatást a távollevők között kötött szerződés megkötése előtt kell megadni. Mindezek alapján azt a következtetést vonom le, hogy e tájékoztatást csak akkor kell feltüntetni az említett dokumentumban, ha a szóban forgó szerződés szintén az említett második irányelv hatálya alá tartozik.

³⁸⁾ Lásd ebben az értelemben a fogyasztói jogviták alternatív rendezéséről, valamint a 2006/2004/EK rendelet és a 2009/22/EK irányelv módosításáról szóló, 2013. május 21-i 2013/11/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (fogyasztói alternatív vitarendezési irányelv) (HL 2013. L 165., 63. o.) (47) preambulumbekzdését. Nem vagyok teljesen meggyőződve arról, hogy – ahogyan azt a 2020. június 25-i Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände ítélet (C-380/19, EU:C:2020:498) 34. pontjának felületes olvasata sugallhatja – egy vagy több peren kívüli panasz- vagy jogorvoslati eljárás megléte alapvető jelentőséggel bír a fogyasztó számára a szerződés megkötésére vonatkozó határozatának meghozatalában. Kétségtelen, hogy amennyiben a tagállamoknak lehetőségük lenne arra, hogy kötelező és költséges pert megelőző eljárásokat írjanak elő, úgy az a körülmény, hogy a fogyasztót tájékoztatják egy ilyen eljárás meglétéről, megakadályozhatja, hogy a fogyasztó aláírja a szerződést. Amint azonban a Bíróságnak már volt alkalma hangsúlyozni, a hatékony bírói jogvédelem elvének való megfelelés érdekében a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy a kötelezően előírt alternatív vitarendezési eljárások nem járnak semmilyen – vagy legalábbis nem számottevő – költséggel. Lásd: 2017. június 14-i Menini és Rampanelli ítélet (C-75/16, EU:C:2017:457, 61. pont).

94. Konkrétabban mindez azt jelenti, hogy a fogyasztói hitelszerződésnek a következő információkat kell tartalmaznia:

- a fogyasztó számára rendelkezésre álló valamennyi peren kívüli panasz- vagy jogorvoslati eljárás (nem csak azok, amelyeket a hitelező hallgatólagosan előnyben részesít), az *ad hoc* eljárások kivételével;
- adott esetben azok költségei (és ha igen, a képviselőt szükségessége);³⁹
- a panaszt vagy jogorvoslati kérelmet papíron vagy elektronikus úton kell-e benyújtani;
- az a fizikai vagy elektronikus cím, amelyre az ilyen panaszt vagy jogorvoslati kérelmet el kell küldeni;
- a tiszteletben tartandó alaki feltételeket, de csak akkor, ha ezek be nem tartása a kérelem végleges elutasításához vezethet a hiánypótlás lehetősége nélkül.

95. Ezt a következtetést véleményem szerint nem kérdőjelezi meg a 2013/11 irányelv. Kétségtelen, hogy ezen utóbbi irányelv 13. cikkének (2) bekezdése mindössze azt írja elő, hogy az eladóknak vagy szolgáltatóknak – bárkik legyenek is azok – a webhelyükön, amennyiben van ilyen, valamint adott esetben az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött adásvételi vagy szolgáltatási szerződések általános feltételeiben fel kell tüntetniük azt a fő alternatív vitarendezési fórumot vagy azokat a fő alternatív vitarendezési fórumokat, amely(ek)nek a hatáskörébe tartoznak, amennyiben az eladó vagy szolgáltató vállalja, hogy ezekhez a szervekhez fordul, vagy köteles ezekhez a szervekhez fordulni a fogyasztókkal fennálló jogviták rendezése céljából, valamint a webhelyük címét. Az említett irányelv 3. cikkének (1) bekezdése mindazonáltal úgy rendelkezik, hogy ezen irányelv rendelkezései csak akkor irányadók, ha az említett rendelkezések valamelyike *ellentétes* valamely más uniós jogi aktusnak valamely, a fogyasztó által az eladóval vagy szolgáltatóval szemben kezdeményezett bíróságon kívüli vitarendezési eljárásokra vonatkozó rendelkezésével. Mivel a 2013/11 irányelv minimális harmonizációt valósít meg⁴⁰, ezen irányelvnek magasabb szintű követelményeket kell előírnia ahhoz, hogy ellentétes legyen valamely másik irányelvvél⁴¹. E tekintetben, mivel a 2008/48 irányelv egyértelműen magasabb szintű tájékoztatási követelményeket ír elő, mint a 2013/11 irányelv – és nem fordított irányban⁴² –, nincs ok arra, hogy a 2013/11 irányelv 13. cikkének (2) bekezdésében előírt tájékoztatási kötelezettséget előnyben részesítsük a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének t) pontjában támasztott követelményekkel szemben.⁴³

³⁹ Emlékeztetek mindazonáltal arra, hogy a 2013/11 irányelv szerinti eljárások tekintetében a Bíróság megállapította, hogy a fogyasztókat nem lehet arra kötelezni, hogy ügyvéddel képviseltesék magukat. Lásd: 2017. június 14-i Menini és Rampanelli ítélet (C-75/16, EU:C:2017:457, 64. pont). Egyrészt azonban az említett irányelv hatálya nem terjed ki a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének t) pontjában említett valamennyi peren kívüli eljárásra. Másrészt egyes eljárásokban szükség lehet ügyvédek kívüli személyek – például fogyasztói szervezet – általi képviseletre.

⁴⁰ Lásd: a 2013/11 irányelv 2. cikkének (3) bekezdése.

⁴¹ Lásd analógia útján: 2006. február 7-i 1/03 (Új Luganói Egyezmény) vélemény (EU:C:2006:81, 127. pont).

⁴² Ennek oka valószínűleg az, hogy a 2013/11 irányelv bármilyen ügyletre vonatkozik.

⁴³ Valószínűleg ez a magyarázata annak, hogy még ha a 2013/11 irányelvet a 2008/48 irányelvet követően fogadták is el, a jogalkotó nem tartotta szükségesnek a 2008/48 irányelv módosítását. Mindemellett megjegyzem, hogy az egyes tájékoztatási követelmények hatálya eltérő. A 2013/11 irányelvben előírt tájékoztatási kötelezettség ugyanis – a 2. cikkének (1) bekezdésében foglaltak szerint – csak azokra a peren kívüli panasz- vagy jogorvoslati eljárásokra vonatkozik, amelyekben egy állandó alternatív vitarendezési fórum vesz részt. Emellett a 2008/48 irányelv kizárólag a fogyasztói hitelszolgáltatások értékesítésére, míg a 2013/11 irányelv valamennyi kereskedelmi ügyletre vonatkozik.

96. A C-187/20. sz. ügy alapeljárásában szóban forgó fogyasztói hitelmegállapodások említik a magánbankok ombudsmanja előtti panasz eljárás kezdeményezésének lehetőségét. E megállapodások azt is közlik, hogy a német bankszektorban az ügyfélpanaszok kezelésére vonatkozó eljárási szabályok kérésre rendelkezésre állnak, vagy az interneten megtekinthetők, valamint hogy a panaszokat írásban kell elküldeni a megadott címre.

97. Véleményem szerint ezek az információk elegendőnek tekinthetők a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének t) pontjában foglalt követelmények teljesítéséhez, feltéve, hogy egyrészt nem létezik másik, az ilyen típusú szerződésre alkalmazandó peren kívüli panasz- vagy jogorvoslati eljárás, másrészt a magánbankok ombudsmanja előtti panasz eljárás díjmentes, és nem igényel jogi képviselőt, harmadrészt pedig a panasz e szervhez történő benyújtásának nincsenek olyan egyéb alaki feltételei – a panasz írásban való, megadott címre történő megküldésére vonatkozó feltételen túl –, amelyek nemteljesítése véglegesen megakadályozhatja a panaszost e konkrét eljárás igénybevételében.

98. A fentiekre figyelemmel azt javaslom a Bíróságnak, hogy a C-187/20. sz. ügyben előterjesztett hatodik kérdésre azt a választ adja, hogy a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének t) pontját úgy kell értelmezni, hogy a hitelmegállapodásban fel kell sorolni a fogyasztók számára rendelkezésre álló valamennyi peren kívüli panasz- vagy jogorvoslati eljárást és adott esetben ezen eljárások költségeit, azt, hogy a panaszt vagy jogorvoslati kérelmet papíron vagy elektronikus úton kell-e benyújtani, azt a fizikai vagy elektronikus címet, amelyre az ilyen panaszt vagy jogorvoslati kérelmet el kell küldeni, valamint a betartandó alaki feltételeket, ha azok be nem tartása a fogyasztó jogainak érvényesítésére vonatkozó lehetőség elvesztéséhez vezethet.

D. A C-155/20. sz. ügyben előterjesztett negyedik kérdéstről és a C-187/20. sz. ügyben előterjesztett hetedik kérdéstről

99. A C-155/20. sz. ügyben előterjesztett negyedik kérdésével és a C-187/20. sz. ügyben előterjesztett hetedik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy úgy kell-e értelmezni a 2008/48 irányelv 14. cikkének (1) bekezdését, hogy a hitelező hivatkozhat a jogvesztésre alapított kifogásra, ha a fogyasztó jóval a 14. cikk (1) bekezdésének a) pontjában meghatározott, a szerződés megkötésétől számított tizennégy napos időszak elteltét követően gyakorolja elállási jogát az említett irányelv 10. cikkének (2) bekezdésében említett bármely információ szerződésben vagy utólag történő megadásának elmulasztása miatt. A kérdést előterjesztő bíróság azt is tudni szeretné, hogy amennyiben e kérdésre igenlő választ kell adni, az a körülmény, hogy az adós nem tudott arról, hogy elállási joga a 2008/48 irányelv 14. cikkének (1) bekezdésében meghatározott tizennégy napos időszakon túl is fennmaradt, kizárhatja-e a jogvesztésre alapított kifogásra való hivatkozást.

100. A kiindulópont e tekintetben a 2008/48 irányelv 14. cikke (1) bekezdésének szövege, amely szerint „[a] fogyasztó tizennégy naptári napon belül indokolás nélkül elállhat a hitelmegállapodástól”. E rendelkezés második mondata értelmében ezen időszak kezdete vagy – az a) pont szerint – a hitelmegállapodás aláírásának napja, vagy – a b) pont szerint – az a nap, amikor a fogyasztó „a 10. cikk értelmében megkapja a szerződéses feltételeket és tájékoztatást, ha ez az időpont későbbi”.

101. A Bizottság állításával ellentétben egy esetleges határidő fennállásának kérdése nem a tagállamok mérlegelési jogkörébe, hanem a 2008/48 irányelv által harmonizált területekhez tartozik. Úgy vélem ugyanis, hogy ha a tagállamok saját nemzeti jogukban meghatározhatnák ezen időszak hosszát, akkor alááshatnák a 14. cikk (1) bekezdésének a) pontja által megvalósított

harmonizációt azzal, hogy az elállási jog gyakorlására nyitva álló időszak tekintetében a 14. cikk (1) bekezdésének b) pontjában foglalt rendelkezésekre hivatkoznak. Egyértelműnek tűnik, hogy az uniós jogalkotó azzal, hogy nem kötött határidőt ehhez a szabályhoz, *szándékosan* lehetővé kívánta tenni a fogyasztók számára az elállást *mindaddig, amíg nem kapták meg az összes információt*, függetlenül a kihagyott információ jellegétől (és így gazdasági jelentőségétől).

102. Ilyen körülmények között éppen a határidő hiánya képezi azt az eredményt, amelyet az uniós jogalkotó el kívánt érni annak érdekében, hogy szankcionálja azokat a hitelezőket, akik nem tesznek eleget az irányelv 10. cikke szerinti tájékoztatási kötelezettségüknek. Ez tehát egy további szankció ahhoz a szankcióhoz képest, amelyről a tagállamoknak az irányelv 23. cikke alapján rendelkezniük kell, anélkül hogy e tekintetben mérlegelési jogkörrel rendelkeznének.

103. E körülmények között úgy kell tekinteni, hogy a hitelezők azon lehetőségének hiánya, hogy határidőre hivatkozzanak, a tagállamok fogyasztói hitelszerződésekre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek egyik aspektusát képezi, amelyet az említett irányelv által megvalósított teljes körű harmonizáció alá tartozó kérdésnek kell tekinteni.

104. Ez pusztán annak másként való megfogalmazása, hogy e szabályozási rendszer a jelek szerint szükségszerűen magában foglalja azt, hogy a hitelező nem hivatkozhat a fogyasztó tényleges tudomására annak igazolására, hogy saját maga nem tett eleget az említett irányelv 10. cikkében előírt tájékoztatási követelményeknek.

105. Ez annál is inkább igaz, hogy ha összehasonlítjuk a 2008/48 irányelv és más, a fogyasztók számára az elállás jogát biztosító irányelvek rendelkezéseit, láthatjuk, hogy amikor az uniós jogalkotó lehetővé kívánta tenni a hivatásos eladó vagy szolgáltató számára, hogy egy határidőre hivatkozzon, ezt kifejezetten megemlítette, mint például a 2011/83/EU irányelv⁴⁴ 10. cikkének (1) bekezdésében. Bár ez utóbbi irányelvet a 2008/48 irányelvet követően fogadták el, az uniós jogalkotó úgy döntött, hogy nem módosítja a 2008/48 irányelvet egy hasonló megoldás alkalmazása érdekében.

106. Mindezzel együtt megjegyzem, hogy a 2008/48 irányelv 14. cikkének (1) bekezdése mindenesetre *elállási*, nem pedig *felmondási* jogot állapít meg.⁴⁵ Mivel a szerződés teljesítése az ilyen jellegű szerződéses kötelezettség megszűnésének természetes módja, ebből azt a következtetést vonom le, hogy az említett irányelv 14. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az e rendelkezésben előírt elállási jog nem gyakorolható azt követően, hogy a hitelmegállapodást mindkét fél teljes mértékben teljesítette.

107. Ezt a következtetést megerősíti a 2008/48 irányelv (34) preambulumbekkezdése, amely kimondja, hogy ez az irányelv a 2002/65 irányelvben meghatározottakhoz hasonló feltételek mellett írja elő az elállási jogot, míg az utóbbi irányelv 6. cikke (2) bekezdésének c) pontja

⁴⁴ A fogyasztók jogairól, a 93/13/EGK tanácsi irányelv és az 1999/44/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 85/577/EGK tanácsi irányelv és a 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2011. október 25-i európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2011. L 304., 64. o.).

⁴⁵ A 2013. december 19-i Endress ítélet (C-209/12, EU:C:2013:864) és a 2019. december 19-i Rust-Hackner és Gmoser ítélet (C-355/18 és C-356/18, EU:C:2019:1123) tárgyát képező, a közvetlen életbiztosítási tevékenységekre vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról, a szolgáltatásnyújtás szabadságának tényleges gyakorlását elősegítő rendelkezések megállapításáról, valamint a 79/267/EGK irányelv módosításáról szóló, 1990. november 8-i 90/619/EGK tanácsi irányelv [nem hivatalos fordítás]; HL 1990. L 330., 50. o.) 15. cikkének (1) bekezdése így például felmondási jogot ír elő. Ugyanez a helyzet a 2008. április 10-i Hamilton ítélet (C-412/06, EU:C:2008:215) tárgyát képező, az üzlethelyiségen kívül kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről szóló, 1985. december 20-i 85/577/EGK tanácsi irányelv (HL 1985. L 372., 31. o.) 5. cikkének esetében is. Az említett irányelvet hatályon kívül helyezte és felváltotta a 2011/83 irányelv, amely eltérő megoldást alkalmaz, mivel most már elállási jogot ír elő, miközben kifejezetten meghatároz egy határidőt.

kimondja, hogy az általa előírt elállási jog nem alkalmazható az „olyan szerződések[re], amelyeket a fogyasztó kifejezett kérelmére mindkét fél teljes mértékben teljesített, mielőtt a fogyasztó elállási jogát gyakorolná”.⁴⁶

108. Másrészt emlékeztetni lehet arra, hogy a 2008/48 irányelv 10. cikkében meghatározott tájékoztatási kötelezettségek célja, hogy a fogyasztók megismerhessék a szerződés teljesítése során őket megillető jogok, illetve az őket terhelő kötelezettségek terjedelmét. Ezek a kötelezettségek ezért már semmilyen célt nem szolgálnak a szerződés teljes körű teljesítését követően. E rendelkezés céljainak eléréséhez következképpen nem tűnik szükségesnek, hogy a fogyasztók azt követően is gyakorolhassák elállási jogukat, hogy a szerződés már ténylegesen teljesült.

109. Ilyen körülmények között azt javaslom a Bíróságnak, hogy a C-155/20. sz. ügyben előterjesztett negyedik kérdésre és a C-187/20. sz. ügyben előterjesztett hetedik kérdésre azt a választ adja, hogy a 2008/48 irányelv 14. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a hitelező nem akadályozhatja meg a fogyasztót az elállási jogának gyakorlásában mindaddig, amíg a hitelmegállapodás nem tartalmazza az említett irányelv 10. cikkének (2) bekezdésében említett valamennyi információt. Az elállási jog azonban nem gyakorolható azt követően, hogy a szerződésben foglalt valamennyi kötelezettséget teljes mértékben teljesítették.

E. A C-155/20. sz. ügyben előterjesztett ötödik kérdéstről és a C-187/20. sz. ügyben előterjesztett nyolcadik kérdéstről

110. A C-155/20. sz. ügyben előterjesztett ötödik kérdésével és a C-187/20. sz. ügyben előterjesztett nyolcadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy hivatkozhat-e a hitelező a joggal való visszaélés tilalmának elvére annak megakadályozása érdekében, hogy a fogyasztó gyakorolja a 2008/48 irányelv 14. cikke (1) bekezdésének első mondata szerinti elállási jogát, ha a szerződés megkötése óta hosszú idő telt el.

111. Először is megjegyezhető, hogy a 2008/48 irányelv nem tartalmaz az általa biztosított jogokkal való esetleges visszaélésre vonatkozó szabályokat. A tagállamok továbbá nem hivatkozhatnak még alkotmányos szintű rendelkezésekre vagy elvekre sem az uniós jog alkalmazásának megakadályozása érdekében.⁴⁷

112. Megjegyezhető azonban, hogy az uniós jog rögzíti azt az általános jogelvet, amely szerint a jogalanyok nem hivatkozhatnak az uniós jogra csalárd módon vagy visszaélésszerűen.⁴⁸ Következésképpen az uniós jog által szabályozott területeken az uniós jogból eredő jog valamely személy általi gyakorlásának visszaélésszerű jellegére való hivatkozás lehetőségét kizárólag ezen elv, nem pedig a nemzeti jog követelményei alapján kell értékelni.

113. Az előzetes döntéshozatali eljárás keretében a Bíróság feladata, hogy pontosítsa bármely általános uniós jogelv hatályát azáltal, hogy szükség esetén részletesen meghatározza, hogyan kell értelmezni ezt az elvet a kérdést előterjesztő bíróság által a kérdésében vázolt körülmények

⁴⁶ Lásd még: a 2002/65 irányelv (24) preambulumbekzdése; 2019. szeptember 11-i Romano ítélet (C-143/18, EU:C:2019:701, 36. pont).

⁴⁷ Lásd ebben az értelemben: 1970. december 17-i Internationale Handelsgesellschaft ítélet (11/70, EU:C:1970:114, 3. pont); 1979. december 13-i Hauer ítélet (44/79, EU:C:1979:290, 14. pont); 2016. október 18-i Nikiforidis ítélet (C-135/15, EU:C:2016:774, 28. pont); 2020. július 16-i Facebook Ireland és Schrems ítélet (C-311/18, EU:C:2020:559, 100. pont).

⁴⁸ Lásd ebben az értelemben: 2018. február 6-i Altun és társai ítélet (C-359/16, EU:C:2018:63, 48. és 49. pont); 2019. február 26-i T Danmark és Y Danmark ítélet (C-116/16 és C-117/16, EU:C:2019:135, 76. pont).

között,⁴⁹ és a kérdést előterjesztő bíróság feladata annak megállapítása, hogy ez a helyzet megfelel-e az ügy tényállásának, és hogy – következésképpen – végleges következtetést vonjon le az adott elv konkrét ügyben történő megfelelő alkalmazását illetően.⁵⁰

114. Ami a joggal való visszaélés tilalmának általános elvét illeti, a Bíróságnak már volt alkalma hangsúlyozni, hogy ezen elv alkalmazásához egy objektív és egy szubjektív elem együttes fennállása szükséges.⁵¹

115. Ami az objektív elemet illeti, ez azt jelenti, hogy az objektív körülmények összességéből annak kell következnie, hogy az uniós szabályozás által előírt feltételek formális betartása ellenére a szóban forgó jog gyakorlása által elért eredmény egyértelműen ellentétes e szabályozás céljával.⁵²

116. Ami a szubjektív elemet illeti, a követelmény az, hogy az objektív körülmények összességéből annak kell következnie, hogy a szóban forgó ügyletek elsődleges célja az uniós jog alkalmazásából származó jogtalan előny megszerzése. Következésképpen a visszaélésszerű magatartás tilalmának elve nem alkalmazható, ha a szóban forgó ügyleteknek – és konkrétan az egyes jogi lehetőségek igénybevétele vagy bizonyos módszerek alkalmazása melletti döntésnek – valószínűsíthetően független, az előny egyszerű megszerzésén kívüli indoka van.⁵³

117. A jelen esetben nem vitatott, hogy a 2008/48 irányelv 14. cikkének (1) bekezdésében előírt elállási jog célja, hogy a fogyasztók számára lehetővé tegye döntésük visszavonását, ha azt követően, hogy az említett irányelv 10. cikkében említett valamennyi információt megkapták, végső soron jobbnak látják, ha nem veszik fel a javasolt hitelt.⁵⁴

118. Hangsúlyozom azonban, hogy a nemzeti bíróság előtti ügyben nem önmagában az elállási jog gyakorlása a kérdéses, hanem az, hogy lehet-e hivatkozni a 2008/48 irányelv 14. cikke (1) bekezdésének b) pontjára, amely szerint e jogra határidő nélkül lehet hivatkozni mindaddig, amíg az említett irányelv 10. cikkében említett tájékoztatást nem közölték a fogyasztóval. Amint azt korábban kifejtettem, úgy vélem, hogy e rendelkezésnek éppen az a célja, hogy szankcionálja a szükséges tájékoztatást megadni elmulasztó hitelezőket.

119. Ezen összefüggésben úgy vélem, hogy azokban az esetekben, amikor nem került sor a szükséges tájékoztatás megadására, önmagában az a körülmény, hogy a fogyasztó több évvel a szerződés megkötése után gyakorolja elállási jogát, soha nem lehet ellentétes ezzel a céllal, hanem inkább teljes mértékben összhangban állónak tűnik azzal.⁵⁵

⁴⁹ Lásd ebben az értelemben: 2006. február 21-i Halifax és társai ítélet (C-255/02, EU:C:2006:121, 77. pont).

⁵⁰ Lásd analógia útján: 2000. december 14-i Emsland-Stärke ítélet (C-110/99, EU:C:2000:695, 54. pont); 2014. március 13-i SICES és társai ítélet (C-155/13, EU:C:2014:145, 34. pont).

⁵¹ Lásd például: 2016. július 28-i Kratzer ítélet (C-423/15, EU:C:2016:604, 38. pont).

⁵² Lásd például: 2014. március 13-i SICES és társai ítélet (C-155/13, EU:C:2014:145, 32. pont).

⁵³ Lásd: 2000. december 14-i Emsland-Stärke ítélet (C-110/99, EU:C:2000:695, 52. és 53. pont).

⁵⁴ Lásd analógia útján az elállási jogot illetően: 2019. december 19-i Rust-Hackner és Gmoser ítélet (C-355/18 és C-356/18, EU:C:2019:1123, 101. pont).

⁵⁵ Véleményem szerint azonban a joggal való visszaélés tilalmának elve esetlegesen alkalmazható lehet, ha megállapítást nyer, hogy a fogyasztó több ízben hitelt vett fel, majd a tizennégy napos időszakon belül elállt a szerződéstől, mielőtt újabb hitelt vett volna fel, és így tovább.

120. Mivel a joggal való visszaélés megállapításához szükséges első elem az adott körülmények között szükségszerűen hiányzik, úgy vélem, hogy a hitelező nem hivatkozhat a joggal való visszaélés tilalmának elvére annak érdekében, hogy megakadályozza a fogyasztót az elállási jogának későbbi időpontban való gyakorlásában, ha a hitelező korábban nem közölte vele a 2008/48 irányelv 10. cikkében említett valamennyi információt.

121. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a felperesek – még azok sem, akik esetében az elállási jog gyakorlásakor még nem került sor a hitelmegállapodás teljes körű teljesítésére – jogosan hivatkozhatnak arra, hogy a hitelező az elállás miatt köteles volt a gépjármű eladóra történő átruházása fejében maradéktalanul visszafizetni a felperesek számára a megfizetett havi törlesztőrészleteket, a kamatokat is ideértve. Az a körülmény ugyanis, hogy *az elállási jog* fogyasztók általi *gyakorlása* nem visszaélésszerű, nem jelenti azt, hogy annak a felperesek által állítottakhoz hasonló *következményekkel* kell járnia, vagy hogy az ilyen következményekkel járhat.

122. Ezzel összefüggésben először is megjegyezhető, hogy a 2008/48 irányelv 14. cikke (3) bekezdésének b) pontja szerint a tagállamoknak elő kell írniuk, hogy az elállási jog gyakorlása esetén a fogyasztónak nemcsak a felvett tőkét kell visszafizetnie a hitelező számára, hanem az e tőke után a fogyasztó általi „hitellehívás” (a köznyelvben „felhasználás”)⁵⁶ időpontjától a tőke visszafizetésének időpontjáig felgyülemlett, a megállapodás szerinti hitelkamatláb alapján kiszámított kamatot is.

123. Kétségtelen, hogy a tagállamok a 2008/48 irányelv 23. cikkével összhangban bevezetendő szankciókkal összefüggésben előírhatják, hogy bizonyos kötelező információk hitelmegállapodásban való feltüntetésének hiánya a hitelkamattól való elesést vonhatja maga után. Az említett rendelkezés kifejezéseiből azonban egyértelműen kiderül, hogy az uniós jog megsértése esetén kiszabandó szankcióknak arányosaknak kell lenniük. A Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint mindez azt jelenti, hogy a szankciók szigorúságának összhangban kell állnia a jogsértés súlyával, különösen a tényleges visszatartó erő biztosítása révén, az arányosság általános elvének tiszteletben tartásával.⁵⁷

124. Ebből a szempontból meg kell jegyezni, hogy egyrészt a hitelkamat nem csupán a hitelkezelés díja, hanem adott esetben a pénzben kifejezett értékvesztést is kompenzálja. Másrészt a 2008/48 irányelv 10. cikkében említett bármelyik információ közzétételének elmulasztása már az elállási időszak meghosszabbodásához vezet. Következésképpen a nem a szerződés tartalmára, hanem csupán a szerződés jogi környezetére vonatkozó információk tekintetében – mint például a peren kívüli eljárásokra vonatkozó információk esetében – ez utóbbiak szerződésből való kihagyása nem tűnik indokolni az említett kamat *teljes mértékű* elvesztését.⁵⁸ Az ilyen mulasztás sokkal kevésbé súlyos, mint például a kérelmező hitelképessége vizsgálatának hiánya⁵⁹ vagy a teljeshiteldíj-mutató, illetve a hitel fogyasztó által viselt költségére vonatkozó bizonyos információk közzétételének elmulasztása.⁶⁰ Véleményem szerint a tagállamok bizonyos mérlegelési jogkörrel rendelkeznek e tekintetben, és előírhatják, hogy a felek kötelezettségvállalásaihoz nem kapcsolódó bizonyos információk megadásának elmulasztását kötbér megfizetésével kell kompenzálni.

⁵⁶ A „hitellehívás” kifejezés használata azzal magyarázható, hogy időbeli eltérés állhat fenn a hitelmegállapodás aláírásának időpontja, illetve azon időpont között, amikor az adásvétel megvalósul, és amikor az ily módon rendelkezésre bocsátott pénzeszeget felhasználják és a bank ezt követően folyósítja annak összegét.

⁵⁷ Lásd: 2016. november 9-i Home Credit Slovakia ítélet (C-42/15, EU:C:2016:842, 63. pont).

⁵⁸ Lásd: 2016. november 9-i Home Credit Slovakia ítélet (C-42/15, EU:C:2016:842, 72. pont).

⁵⁹ Lásd: 2014. március 27-i LCL Le Crédit Lyonnais ítélet (C-565/12, EU:C:2014:190, 45. és azt követő pontok).

⁶⁰ Lásd: 2016. november 9-i Home Credit Slovakia ítélet (C-42/15, EU:C:2016:842, 70. pont).

125. Hasonlóképpen, azokban az esetekben, amikor a szerződés megkötésének időpontjában alkalmazandó késedelmi kamatlábat – az első kérdésben említettek szerint – nem tüntették fel kifejezetten konkrét számadat formájában, mivel ez az információ nem magának a hitelnek a költségét, hanem inkább az esetleges késedelem költségét érinti, úgy tűnik számomra, hogy jobban megfelel az arányosság elvének, ha ezt a mulasztást úgy orvosolják, hogy kizárják, hogy a hitelező a szerződésben előírt késedelmi kamatot (nem pedig a hitelkamatot) követelje, beleértve szükség esetén a kártérítés megítélését is.

126. Másodszor, a hitelmegállapodástól való elállásnak a hitelből finanszírozott áru értékesítésére vagy szolgáltatás nyújtására vonatkozó szerződésre gyakorolt következményeit illetően megjegyzem, hogy a 2008/48 irányelv nem határozza meg, hogy e következményeknek melyeknek kell lenniük, vagy azok melyek lehetnek.⁶¹ Kétségtelen, hogy ilyen esetben a felvett hitel kapcsolt hitelnek tekinthető, ha teljesülnek a 2008/48 irányelv 3. cikkének n) pontjában meghatározott feltételek. Ugyanakkor a 2008/48 irányelv egyetlen olyan rendelkezése, amely a kapcsolt hitelek esetében az elállási jog gyakorlásának következményeire utal, mégpedig a 15. cikk (1) bekezdése, arra a helyzetre vonatkozik, amikor a fogyasztó adásvételi vagy szolgáltatásnyújtási szerződés tekintetében gyakorolja ezt a jogot. Egyetlen rendelkezés sem foglalkozik azonban azzal a helyzettel, amikor az elállási jog gyakorlása hitelre vonatkozik.

127. Azt a következtetést lehet tehát levonni, hogy a tagállamok feladata meghatározni az elállási jog fogyasztói hitellel kapcsolatos gyakorlásának az ilyen hitelből finanszírozott adásvételi szerződésekre gyakorolt hatását. Ezt megerősíti a (35) preambulumbekkezdés, amelynek értelmében „[a]mennyiben a fogyasztó olyan hitelmegállapodástól áll el, amellyel összefüggésben árura tett szert [...], ezen irányelv nem érinti a [tagállamok saját jogának] az áru visszaadására vagy bármely kapcsolódó kérdésre vonatkozó [rendelkezéseit]”.

128. Bár a tagállamok mérlegelési jogköre e tekintetben nem korlátlan – mivel nem sérthetik a 2008/48 irányelvben előírt elállási jog tényleges érvényesülését –, szabályozhatják e jog gyakorlásának az adásvételi szerződésre gyakorolt következményeit. Közelebbről, nem látom, hogy mi akadályozná meg a tagállamokat abban, hogy amennyiben az elállási jog gyakorlása az adásvételi szerződés visszamenőleges hatályú megszűnéséhez vezet, lehetővé tegyék az eladó számára, hogy figyelembe vegye a visszaadott áru értékcsökkenését, amely az áru fogyasztó általi használatából ered.

129. Sőt, hajlok azt gondolni, hogy a tagállamok bizonyos körülmények között kötelesek előírni, hogy a fogyasztó ezen felül fizessen az eladó számára a 2002/65 irányelv 7. cikke és a 2011/83 irányelv 14. cikkének (2) bekezdése által az ezen irányelvek saját alkalmazási területén előírt kártérítést.⁶² A jogalap nélküli gazdagodás tilalma ugyanis a tagállamok jogában megtalálható közös elv, amelyet a Bíróság – legalábbis hallgatólagosan – az uniós jog egyik

⁶¹ Ami a 2008/48 irányelv 14. cikkének (4) bekezdését illeti, az a hitellel kapcsolatos járulékos szolgáltatásokra vonatkozik, nem pedig a hitelből finanszírozott árukra vagy szolgáltatásokra. Megjegyzem továbbá, hogy a 2011/83 irányelvet, amely az elállási jog gyakorlásának a járulékos szerződésekre gyakorolt hatására vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz, csak a távollevők között vagy üzlethelyiségen kívül kötött szerződésekre kell alkalmazni, az alapügyekben szóban forgó szerződések esetében pedig, úgy tűnik, nem ez a helyzet.

⁶² A távollevők között kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről szóló, 1997. május 20-i 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 1997. L 144., 19. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 3. kötet, 319. o.), amely a 2011/83 irányelvet megelőzően a távollevők között kötött szerződéseket szabályozta, nem írta elő az eladó ilyen kártérítéshez való jogát. A 2011/83 irányelv (47) preambulumbekkezdése szerint ezen irányelv elfogadására azért került sor, mert „[n]éhány fogyasztó az árunak a jellege, tulajdonságai és működése megállapításához szükséges időtartamnál hosszabb használatát követően gyakorolja elállási jogát. Ebben az esetben a fogyasztó nem veszítheti el elállási jogát, azonban felelősséggel tartozik az áru esetleges értékcsökkenéséért. A fogyasztónak az árut annak jellegének, tulajdonságainak és működésének megállapítása céljából ugyanúgy kell kezelnie és megvizsgálnia, ahogyan azt az üzletben engedélyeznék a számára. Például a fogyasztó csak felpróbálhatja az adott ruhadarabot, de nem hordhatja azt. Következésképpen a fogyasztónak az elállási időszak során kellő gondossággal kell kezelnie és megvizsgálnia az árut. A fogyasztót elállás esetén terhelő kötelezettségek nem tarthatják vissza a fogyasztót attól, hogy elállási jogát gyakorolja.”

általános elveként ismer el.⁶³ Ezen elv szerint az a személy, akit olyan veszteség ért, amely valamely más személy vagyont gyarapítja, anélkül hogy e gazdagodásnak bármilyen jogalapja lenne, jogosult arra, hogy e veszteség erejéig a gazdagodott személytől megtérítést követeljen.⁶⁴

130. Mivel a jelen ügyekben szóban forgó elállási jog az uniós jog hatálya alá tartozik, a tagállamoknak figyelembe kell venniük a gazdagodás tilalmának Bíróság által lefektetett elvét, amikor meghatározzák e jog gyakorlásának következményeit.

131. Ezzel összefüggésben megjegyezhető, hogy amennyiben a nemzeti szabályozás úgy rendelkezik, hogy a hitelmegállapodástól való elállás esetén minden kapcsolt adásvételi szerződést megszüntnek kell tekinteni, úgy az eladót kár érheti, míg a vevő valószínűleg gyarapítja a vagyont. Jellemzően ez a helyzet egy hitelből finanszírozott jármű eladása esetén, mivel a használtautó-piacon márkától és modelltől függően 10–30%-kal csökken az autó értéke az első megtett kilométertől. Következésképpen az eladót, akinek vissza kell vennie a járművet, szükségszerűen veszteség éri. Ami a vevőt illeti, ő szükségszerűen növeli vagyonának értékét, mivel nem kell viselnie ezt az értékcsökkenést.

132. Igaz ugyan, hogy a jogalap nélküli gazdagodás tilalmának elve nem alkalmazható vétkesség esetén, és következésképpen nem kerülhet sor az alkalmazására abban az esetben, ha az eladó ténylegesen megsértette a 2008/48 irányelv rendelkezéseit. Ahhoz azonban, hogy az áru eladója a 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének az aláírt hitelmegállapodásban foglalt elégtelen tájékoztatás miatti megsértésében részt vevő félnek minősüljön, szükséges, hogy az eladó részt vegyen a hitelmegállapodás megkötésében vagy előkészítésében, és ez csupán az egyike a 2008/48 irányelv 3. cikkének n) pontjában meghatározott „kapcsolt hitelmegállapodás” fogalma alá tartozó helyzeteknek.⁶⁵ Minden más esetben az eladónak képesnek kell lennie arra, hogy a jogalap nélküli gazdagodás elvére hivatkozzon.

133. Ennélfogva úgy vélem, hogy amennyiben a fogyasztó gyakorolja az elállási jogát, a tagállamok legalább önkéntesen előírhatják, hogy az eladó a visszafizetendő összegből levonhatja a jármű értékcsökkenését. Elismerem, hogy ez a megoldás visszatarthatja a fogyasztókat az elállási joguk gyakorlásától, de ezt azon körülmény természetes következményének tekintem, hogy meghatározott időtartamon át használták a szóban forgó árukat vagy szolgáltatásokat.⁶⁶ Következésképpen, még ha az elállási jog egyes felperesek általi gyakorlása nem is tűnik visszaélésszerűnek, az eladó csak akkor kötelezhető arra, hogy a járművek értékét teljes mértékben visszafizesse a vevőnek, ha a nemzeti jog ezt kifejezetten előírja az eladó bizonyos kötelezettségeinek, például azon kötelezettség megsértése miatti szankcióként, hogy a vevők számára kizárólag olyan hitelintézetek szolgáltatásait ajánlja fel, amelyek szerződésai megfelelnek a 2008/48 irányelv rendelkezéseinek. Az alkalmazandó jog meghatározása a nemzeti bíróságok feladata.

⁶³ Lásd például ebben az értelemben: 2008. december 16-i Masdar (UK) kontra Bizottság ítélet (C-47/07 P, EU:C:2008:726, 47. pont).

⁶⁴ Lásd ebben az értelemben: 2020. július 9-i Cseh Köztársaság kontra Bizottság ítélet (C-575/18 P, EU:C:2020:530, 82. pont).

⁶⁵ Bár a Bíróság megállapította, hogy a vállalkozás szabadsága széles körű közhatalmi beavatkozásoknak vethető alá, amelyek a gazdasági tevékenység gyakorlásának közérdekből való korlátozásait jelenthetik (lásd például: 2016. június 30-i Lidl ítélet [C-134/15, EU:C:2016:498, 34. pont]), egy személy főszabály szerint csak akkor vonható felelősségre egy másik személy cselekményeiért, ha ez a személy felelős volt e személy tevékenységének ellenőrzéséért vagy megszervezéséért.

⁶⁶ Azt sem szabad szem elől téveszteni, hogy a 2008/48 irányelv 10. cikkében említett, a hozzájárulás szempontjából meghatározó tájékoztatás tekintetében a fogyasztónak mindig megmarad a lehetősége arra, hogy a nemzeti jog alapján kérje a hitelmegállapodás megszüntetését, amint azt az említett irányelv 10. cikkének (1) bekezdése és (30) preambulumbekzdése hangsúlyozza.

134. A fenti megfontolások összességére figyelemmel azt javaslom a Bíróságnak, hogy a C-155/20. sz. ügyben előterjesztett ötödik kérdésre és a C-187/20. sz. ügyben előterjesztett nyolcadik kérdésre azt a választ adja, hogy a hitelező nem hivatkozhat a joggal való visszaélés tilalmának uniós elvére annak érdekében, hogy megakadályozza a fogyasztót a 2008/48 irányelv 14. cikke (1) bekezdésének első mondatában előírt elállási jogának gyakorlásában kizárólag azon az alapon, hogy a szerződés megkötése óta hosszú idő telt el. A fent kifejtett okokból ez azonban nem jelenti azt, hogy a tagállamok ne lennének jogosultak – sőt kötelesek – saját jogrendszerükben megfelelő lépéseket tenni annak biztosítására, hogy a hitelezők ne szenvedjenek pénzügyi veszteséget az elállási jog fogyasztó általi gyakorlása miatt.

V. Véggövetkeztetések

135. Azt javaslom tehát, hogy a Bíróság a Landgericht Ravensburg (ravensburgi regionális bíróság, Németország) által előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre a következőképpen válaszoljon:

- 1) A 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének l) pontját úgy kell értelmezni, hogy a hitelmegállapodásnak egyrészt tartalmaznia kell százalékos formában a hitelmegállapodás megkötésének időpontjában alkalmazandó késedelmi kamatlábat, másrészt pedig, ha ez a kamatláb változhat, az alkalmazandó kamatláb adott időpontban való kiszámításához használt számítási képletet, valamint abban az esetben, ha változóként referencia-kamatlábra vagy referenciaértékre támaszkodik, a közzététel időpontját és helyét, valamint a közzétevő személyét.
- 2) A 2008/48 irányelv 10. cikke (2) bekezdésének t) pontját úgy kell értelmezni, hogy a hitelmegállapodásban fel kell sorolni a fogyasztók számára rendelkezésre álló valamennyi peren kívüli panasz- vagy jogorvoslati eljárást és adott esetben ezen eljárások költségeit, azt, hogy a panaszt vagy jogorvoslati kérelmet papíron vagy elektronikus úton kell-e benyújtani, azt a fizikai vagy elektronikus címet, amelyre az ilyen panaszt vagy jogorvoslati kérelmet el kell küldeni, valamint a betartandó alaki feltételeket, ha azok be nem tartása a fogyasztó jogainak érvényesítésére vonatkozó lehetőség elvesztéséhez vezethet.
- 3) A 2008/48 irányelv 14. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a hitelező nem akadályozhatja meg a fogyasztót az elállási jogának gyakorlásában mindaddig, amíg a hitelmegállapodás nem tartalmazza az említett irányelv 10. cikkének (2) bekezdésében említett valamennyi információt. Az elállási jog azonban nem gyakorolható azt követően, hogy a szerződésben foglalt valamennyi kötelezettséget teljes mértékben teljesítették.
- 4) A hitelező nem hivatkozhat a joggal való visszaélés tilalmának uniós elvére annak érdekében, hogy megakadályozza a fogyasztót a 2008/48 irányelv 14. cikke (1) bekezdésének első mondatában előírt elállási jogának gyakorlásában kizárólag azon az alapon, hogy a szerződés megkötése óta hosszú idő telt el, ha a hitelező nem adta meg a szükséges tájékoztatást. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a tagállamok ne lennének jogosultak – sőt kötelesek – saját jogrendszerükben megfelelő lépéseket tenni annak biztosítására, hogy a hitelezők ne szenvedjenek pénzügyi veszteséget az elállási jog fogyasztó általi gyakorlása miatt.